

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Śląska Delegatura w Katowicach

LKA.410.3.3.2025

Pan
Tomasz Gawlik
Prezes Zarządu
Jastrzębskich Zakładów
Remontowych Sp. z o.o.
ul. Węglowa 4
44-268 Jastrzębie Zdrój

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

P/25/055 – Wykorzystanie zasobów spółek Grupy Kapitałowej Jastrzębskiej Spółki Węglowej w zakresie udzielania zamówień GK JSW

Wystąpienie pokontrolne zmienione zgodnie z treścią uchwały nr KOP-KOR.441.6.2026

Komisji Rozstrzygającej w Najwyższej Izbie Kontroli z dnia 22 stycznia 2026 r.

Na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (t.j. Dz. U. z 2022 r. poz. 902) oraz art. 11 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (t.j. Dz.U. z 2026 r. poz. 85) Najwyższa Izba Kontroli wyłączyła jawność informacji, ze względu na tajemnicę przedsiębiorstwa, poprzez usunięcie fragmentów wystąpienia pokontrolnego w miejscach oznaczonych nawiasem [...].

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI
Śląska Delegatura w Katowicach
ul. Powstańców 29, 40-039 Katowice
+48 32 784 42 00, DKA@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Jastrzębskie Zakłady Remontowe Sp. z o.o. ¹ , ul. Węglowa 4, 44-268 Jastrzębie Zdrój
Kierownik jednostki kontrolowanej	Tomasz Gawlik, Prezes Zarządu – Dyrektor Spółki od 21 stycznia 2025 r.² W okresie objętym kontrolą funkcję kierownika jednostki poprzednio pełnili: – Rafał Rychter, Prezes Zarządu – Dyrektor Spółki od 9 czerwca 2017 r. do 22 grudnia 2024 r.³ – Krzysztof Bielań, p.o. Prezesa Zarządu – Dyrektora Spółki od 23 grudnia 2024 r. do 20 stycznia 2025 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	Wykorzystanie zasobów i potencjału podmiotów wchodzących w skład GK JSW w ramach zamówień udzielanych w Grupie Kapitałowej
Okres objęty kontrolą	Lata 2018-2024 z wykorzystaniem dowodów sporządzonych przed lub po tym okresie
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 3 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ⁴
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Katowicach
Kontrolerzy	1. Monika Bukowiec, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/44/2025 z 21 lutego 2025 r. 2. Mieczysław Handzel, główny specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr LKA/47/2025 z 5 marca 2025 r.

(akta kontroli tom I str. 1-4)

¹ Dalej: *JZR lub Spółka*.

² W skład Zarządu JZR w ww. okresie wchodził ponadto: Mateusz Ślipek – Zastępca Prezesa Zarządu Dyrektor ds. Technicznych (od 1 lutego 2025 r.).

³ W skład Zarządu JZR w ww. okresie wchodził ponadto: Adam Bosowski – Zastępca Prezesa Zarządu Dyrektor ds. Technicznych (od 9 czerwca 2017 r. do 10 czerwca 2022 r.), Dariusz Bernacki – Zastępca Prezesa Zarządu Dyrektor ds. Ekonomiki i Finansów (od 1 sierpnia 2017 r. do 22 grudnia 2024 r.), Mariusz Nonna-Bachoń – Zastępca Prezesa Zarządu Dyrektor ds. Rozwoju (od 1 października 2019 r. do 29 czerwca 2022 r.), Adam Fiołka – Zastępca Prezesa Zarządu Dyrektor ds. Technicznych (od 12 września 2022 r. do 22 grudnia 2024 r.).

⁴ Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: *ustawa o NIK*.

II. Ocena ogólna⁵ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

Spółka posiadała odpowiedni potencjał i zasoby do realizacji zleceń przyjmowanych od spółek z Grupy Kapitałowej JSW⁶, zwłaszcza od Jastrzębskiej Spółki Węglowej S.A.⁷, w zakresie remontów, modernizacji, a także produkcji maszyn górniczych. Spółka ukierunkowana była na świadczenie usług na rzecz spółek zaliczanych do GK JSW, bowiem udział przychodów Spółki z tytułu sprzedaży produktów i usług na rzecz Spółek z GK JSW w przychodach ze sprzedaży produktów i usług w latach 2018-2024 wahał się od 98,2 do 99,0 %.

JZR aktywnie uczestniczyła w realizowanych postępowaniach przetargowych na rzecz JSW. W okresie od 9 września 2019 r. do 31 grudnia 2024 r. Spółka złożyła łącznie do JSW 181 oświadczeń o gotowości do realizacji zamówienia [...], z tego w 138 przypadkach (76,2%) powierzono Spółce w trybie negocjacji⁸ realizację zamówień dotyczących m.in. usług remontowych, modernizacyjnych oraz dostaw⁹ [...].

Spółka w okresie objętym kontrolą rozwijała się, a jej sytuacja finansowa i rynkowa była bardzo dobra. W każdym roku objętym kontrolą, Spółka osiągnęła dodatni wynik finansowy, który w badanym okresie uległ zwiększeniu o 158,7% z 28 501,2 tys. zł za 2018 r. do 73 742,0 tys. zł za 2024 r. Przychody ze sprzedaży produktów i usług Spółki systematycznie rosły i zwiększyły się o 316,2% z 213 598,0 tys. zł za 2018 r. do 889 077,1 tys. zł za 2024 r. Wartość bilansowa Spółki zwiększyła się o 540 126 tys. zł, z 857 056,5 tys. zł (na 31 grudnia 2018 r.) do 1 397 182,5 tys. zł (na 31 grudnia 2024 r.), tj. o 63,0%. W latach 2018-2024 liczba osób zatrudnionych w Spółce zwiększyła się o 328 osoby, z 474 osób¹⁰ (na 31 grudnia 2018 r.) do 802 osób¹¹ (na 31 grudnia 2024 r.), tj. o 69,2%.

W wyniku badania 11 umów zrealizowanych na rzecz kopalń JSW o łącznej wartości netto 383 624,2 tys. zł [...] NIK negatywnie ocenia rozszerzenie zakresu rzeczowego czterech umów po ich wygaśnięciu bez zmiany zakresu finansowego.

⁵ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁶ Dalej: GK JSW.

⁷ Dalej: JSW.

⁸ Określonym w §9 pkt 1c *Regulaminu określającego sposób przygotowania i prowadzenia w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A. postępowań przetargowych nieobjętych ustawą Prawo Zamówień Publicznych*, stanowiącego na dzień zakończenia czynności kontrolnych załącznik do Uchwały Zarządu JSW S.A. nr 303/XI/2024 z dnia 22 maja 2024 r. Dalej: *Regulamin ws. przygotowania i prowadzenia w JSW postępowań przetargowych nieobjętych ustawą pzp*.

⁹ W tym usług remontowych przenośników zgrzebłowych ścianowych i obudów zmechanizowanych, usług modernizacyjnych sekcji obudów zmechanizowanych, przenośników zgrzebłowych i taśmowych, dostawę i wykonanie nowych sekcji obudów zmechanizowanych, fabrycznie nowego kompleksu ścianowego wraz z osprzętem, krążników i szyn jezdnych tras kolejek podwieszanych, nowych przenośników taśmowych, elementów i części do przenośników zgrzebłowych, usług serwisu technicznego oraz realizacji dostaw części zamiennych, podzespołów oraz zespołów do maszyn i urządzeń.

¹⁰ Z tego na umowę o pracę na czas nieokreślony – 378 osób, na umowę o pracę na czas określony – 75 osób i na umowę na czas próbny – 21 osób.

¹¹ Z tego na umowę o pracę na czas nieokreślony – 543 osób, na umowę o pracę na czas określony – 241 osób i na umowę na czas próbny – 18 osób.

Po zrealizowaniu zakresu przedmiotowego ww. czterech umów, na mocy zawartych porozumień JZR zobowiązała się do przekazania kopalniom JSW sprzętu i elementów dodatkowego wyposażenia (o łącznej wartości 30 897 303,26 zł, m.in. bez uzgodnienia ich ceny, w celu obniżenia uzyskanego narzutu na kosztach operacyjnych na ww. kontraktach. Powyższe nastąpiło bez ekonomicznego uzasadnienia oraz bez wiedzy na temat osiągniętego wyniku finansowego na całej działalności w danym roku sprawozdawczym, co było działaniem niegospodarnym oraz niezgodnym z zapisami dwóch z czterech umów, zgodnie z którymi zmiany zakresu rzeczowego nieobjętego wyceną w umowie, powinny być ustalone w drodze negocjacji. W wyniku rozszerzenia zakresu rzeczowego tych umów Spółka nie wystawiła również faktur korygujących odnośnie przedmiotu sprzedaży, czym naruszono art. 106j ust. 1 ustawy z dnia 11 marca 2004 r. o podatku od towarów i usług¹².

Nieprawidłowości stwierdzono również w zakresie:

- sprawozdania finansowego Spółki za 2023 r., w którym kwotę przychodów osiągniętych w wyniku realizacji umowy nr 4095 wykazano w kwocie niższej o 10 708 620,34 zł, w związku z błędnym zakwalifikowaniem tych przychodów na koncie 840 *Międzyokresowe Rozliczenia Przychodów*,
- wystawienia przez Spółkę korekt faktur sprzedaży, w wyniku zmiany zakresu finansowego jednej umowy przed otrzymaniem dokumentacji, stanowiącej podstawę dokonania takiej korekty.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny częstkowe¹³ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Wykorzystanie zasobów i potencjału podmiotów wchodzących w skład GK JSW w procesie udzielania zamówień w Grupie Kapitałowej

Opis stanu faktycznego

1.1. W okresie objętym kontrolą JZR wchodziła w skład GK JSW¹⁴. Właścicielem 60,4% udziałów była JSW, natomiast 39,6% należało do Skarbu Państwa¹⁵. Zgodnie z umową Spółki¹⁶, jej celem było prowadzenie działalności ukierunkowanej na realizację misji i strategii GK JSW, determinujących interes GK JSW.

Po wejściu w życie od dnia 13 października 2022 r. przepisów nowelizujących kodeks spółek handlowych ustawą z dnia 9 lutego 2022 r. o zmianie ustawy -

¹² Dz.U. z 2025 r. poz. 775, dalej: *ustawa o VAT*.

¹³ Oceny częstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena częstkowa może być sformułowana jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

¹⁴ Dalej: *GK/JSW*.

¹⁵ Zgodnie z aktem notarialnym z dnia 6 czerwca 2022 r. (Rep. A nr 4292/2022) kapitał zakładowy Spółki wynosił 732 304 000,00 zł i dzielił się na 1 464 608 udziałów o wartości nominalnej 500,00 zł.

¹⁶ W brzmieniu obowiązującym w kontrolowanym okresie, zgodnie z aktem notarialnym z dnia: 6 listopada 2017 r. (Rep. A nr 6070/2017), 13 lutego 2018 r. (Rep. A nr 590/2018), 28 maja 2018 r. (Rep. A nr 2017/2018), 16 lipca 2019 r. (Rep. A nr 3979/2019), 24 października 2019 r. (Rep. A nr 6212/2019), 27 listopada 2020 r. (Rep. A nr 6074/2020), 6 czerwca 2022 r. (Rep. A nr 4295/2022), 8 marca 2024 r. (Rep. A nr 1315/2024) i 29 listopada 2024 r. (Rep. A nr 5634/2024).

kodeks spółek handlowych oraz niektórych innych ustaw¹⁷, Spółka nie należała do grupy spółek w rozumieniu art. 4 §1 pkt 5¹ ustawy z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych¹⁸.

Określony w akcie założycielskim przedmiot działalności Spółki obejmował m.in. prowadzenie działalności usługowej, produkcyjnej, handlowej, doradczej i serwisowej prowadzonej na rachunek własny i w pośrednictwie, a w szczególności w zakresie remontu maszyn i urządzeń oraz ich konserwacji, usług serwisowych, produkcji urządzeń oraz części urządzeń oraz usług sprzętem transportowym i ciężkim.

W okresie objętym kontrolą, główną działalnością Spółki było świadczenie usług remontowych i modernizacyjnych, produkcja maszyn i urządzeń górniczych, oraz usług wpierających wydobywanie i wzbogacanie węgla, polegające na dzierżawie składników majątku Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla¹⁹ (należących do JZR) oraz wynajmie maszyn i urządzeń górniczych kopalniom JSW. W listopadzie 2020 r. Spółka rozszerzyła zakres prowadzonej działalności o usługi wytwarzania, przesyłania, dystrybucji i handlu energią elektryczną.

(akta kontroli tom I str. 108-279)

W okresie objętym kontrolą wartość bilansowa Spółki zwiększyła się o 540 126 tys. zł, z 857 056,5 tys. zł (na 31 grudnia 2018 r.) do 1 397 182,5 tys. zł (na 31 grudnia 2024 r.), tj. o 63,0%.

Aktywa trwałe stanowiły w okresie objętym kontrolą od 43,7% do 65,3% wartości aktywów, na koniec 2024 r. wyniosły 610 754,6 tys. zł (43,7% aktywów ogółem). Największy udział w tej grupie (ponad 90%) miały rzeczowe aktywa trwałe, których wartość zwiększyła się o 15,1%, z 489 099,4 tys. zł do 563 102,3 tys. zł. Składały się na nie otrzymane aportem od JSW składniki majątku trzech Zakładów Przeróbki Mechanicznej Węgla sukcesywnie modernizowanych oraz hale warsztatowe wraz z zapleczem socjalnym i wyposażeniem technicznym wykorzystywane w obszarze działalności produkcyjno-remontowej. Wartość budynków i budowli w 2018 r. (171 433,2 tys. zł) wzrosła o 138 569,5 tys. zł (tj. o 80,8%) w stosunku do 2024 r. (310 002,7 tys. zł)²⁰, natomiast wartość urządzeń technicznych i maszyn (165 968,8 tys. zł) wzrosła w ww. okresie o 75 571,3 tys. zł (tj. o 45,5%)²¹.

Aktywa obrotowe stanowiły na dzień 31 grudnia 2018 r. 41,4% (tj. 355 212,3 tys. zł) wartości aktywów ogółem, a na koniec 2024 r. – 56,3% (786 427,9 tys. zł). Główną pozycję wśród aktywów obrotowych stanowiły należności handlowe i pozostałe należności (48,6%), w skład których wchodziły m.in. należności z tytułu dostaw i usług głównie od jednostek powiązanych oraz

¹⁷ Dz.U. z 2022 r. poz. 807 ze zm.

¹⁸ T.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 18. Dalej: *Ksh*.

¹⁹ Dalej: *ZPMW*.

²⁰ Wartość budynków i budowli na dzień 31 grudnia 2024 r. stanowiła 55,1% wartości rzeczowych aktywów trwałych.

²¹ Wartość urządzeń technicznych i maszyn na dzień 31 grudnia 2024 r. stanowiła 42,9% wartości rzeczowych aktywów trwałych.

wyceniane zgodnie z Międzynarodowym Standardem Sprawozdawczości Finansowej 15²² będące w trakcie realizacji kontrakty długoterminowe na wykonywane usługi produkcyjno-remontowe. Drugą istotną pozycją w aktywach obrotowych były środki pieniężne i ich ekwiwalenty (33,4%), w tym środki o ograniczonej możliwości dysponowania w wysokości 14 655,4 tys. zł.

Aktywa Spółki były na koniec 2024 r. finansowane głównie (w 77,8%) kapitałem własnym, który składał się w 67,3% z kapitału podstawowego (732 304,0 tys. zł)²³ i w 32,7% z zysków zatrzymanych (355 209,2 tys. zł)²⁴.

W latach 2018-2024 liczba osób zatrudnionych w Spółce zwiększyła się o 328, z 474 osób²⁵ (na 31 grudnia 2018 r.) do 802 osób²⁶ (na 31 grudnia 2024 r.), tj. o 69,2%. Największy wzrost zatrudnienia odnotowano w latach 2019-2020 i 2022 r. odpowiednio o 17,1%, 14,8% i 11,4%. Najliczniejszą grupę pracowników stanowiły osoby zatrudnione na stanowiskach robotniczych, w każdym z badanych lat ten udział wynosił ok. 75%. Liczba pracowników w tej grupie wzrosła z 349 osób w 2018 r. do 598 osób w 2024 r. (o 71,3%). Na stanowiskach nierobotniczych liczba pracowników wzrosła z 125 osób w 2018 r. do 204 w 2024 r.

(akta kontroli tom I str. 331, 368-550, 574, 603-604, 632-633, 663-664, 697-698, 735-736)

1.2. W każdym roku objętym kontrolą, Spółka osiągnęła dodatni wynik finansowy, który uległ zwiększeniu o 158,7% z 28 501,2 tys. zł za 2018 r. do 73 742,0 tys. zł za 2024 r.²⁷ Przychody ze sprzedaży produktów i usług Spółki w latach 2018-2024 systematycznie rosły i zwiększyły się o 316,2% z 213 598,0 tys. zł za 2018 r. do 889 077,1 tys. zł²⁸. Udział przychodów ze sprzedaży produktów i usług w przychodach ogółem²⁹ w okresie objętym kontrolą wynosił średnio 96,7%³⁰, natomiast udział przychodów z tytułu sprzedaży produktów i usług na rzecz Spółek z GK JSW w przychodach ze sprzedaży produktów i usług w latach 2018-2024 wahał się od 98,2 do 99,0 %.

²² Dalej: *MSSF 15*.

²³ W latach 2018-2024 wartość kapitału podstawowego wzrosła o 112,3% (tj. o 80 000 tys. zł).

²⁴ Zyski zatrzymane w 2018 r. wyniosły 71 017,4 tys. zł i w stosunku do 2024 r. wzrosły o 300,2%.

²⁵ Z tego na umowę o pracę na czas nieokreślony – 378 osób, na umowę o pracę na czas określony – 75 osób i na umowę na czas próbny – 21 osób.

²⁶ Z tego na umowę o pracę na czas nieokreślony – 543 osób, na umowę o pracę na czas określony – 241 osób i na umowę na czas próbny – 18 osób.

²⁷ Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujący zysk netto: 28 501,2; 34 959,8; 27 917,3; 37 534,6; 44 613,6; 65 736,6 i 73 742,0 tys. zł.

²⁸ Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujące przychody ze sprzedaży produktów i usług, odpowiednio: 213 598,0; 270 840,5; 253 536,1; 299 515,2; 586 484,2; 816 655,6 i 889 077,1 tys. zł.

²⁹ Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujące przychody ogółem, odpowiednio: 220 518,5; 276 734,10; 258 345,1; 316 394,5; 606 522,5; 845 540,1 i 924 723,3 tys. zł.

³⁰ Przy minimalnym udziale 94,7% za 2021 r. i maksymalnym udziale 98,1% za 2020 r.

W okresie objętym kontrolą udział przychodów ze sprzedaży produktów w przychodach ze sprzedaży zwiększył się z 2,4% za 2018 r. do 61,4% za 2024 r.³¹, natomiast zmniejszeniu uległ udział przychodów:

- ze sprzedaży usług produkcyjno-remontowych z [...] za 2018 r. do [...] za 2024 r.³²;
- z najmu maszyn i urządzeń z [...] za 2018 r. do [...] za 2024 r.³³;
- z dzierżawy ZPMW [...] za 2018 r. do [...] za 2024 r.³⁴

Przyczyną zmiany struktury przychodów Spółki był jej rozwój (w tym znaczne zwiększenie przychodów) i zmiana profilu działalności ze Spółki świadczącej głównie usługi remontowe na Spółkę produkującą maszyny górnicze (np. przenośniki czy obudowy zmechanizowane).

(akta kontroli tom I str. 285, 368-788, tom V str. 749-751)

W latach 2018-2024 wartości wybranych wskaźników finansowo-ekonomicznych Spółki kształtowały się następująco:

- Wskaźnik rentowności netto sprzedaży (ROS)³⁵, odpowiednio: 13,3; 12,9; 11; 12,5; 7,6; 8; 8,3%.
- Wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE)³⁶, odpowiednio: 3,9; 4,3; 3,3; 4,2; 5; 6,5; 6,8%.
- Wskaźnik bieżącej płynności³⁷, odpowiednio: 3; 4,3; 3,8; 4,5; 3,3; 2; 2,9.
- Wskaźnik szybkiej płynności³⁸, odpowiednio: 3; 4,1; 3,6; 4,1; 2,7; 1,7; 2,5.
- Wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałem własnym³⁹, odpowiednio: 144,1; 145,9; 132,9; 141; 158; 150,9; 178,1%.
- Wskaźnik ogólnego zadłużenia⁴⁰, odpowiednio: 0,2; 0,1; 0,1; 0,1; 0,2; 0,3; 0,2. Tym samym część ww. wskaźników kształtowała się na podobnym poziomie, natomiast część z nich (wskaźnik ROE oraz wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałem własnym) uległa poprawie (w przypadku wskaźnika ROE przyczyną był wzrost zysku w kolejnych latach, zaś w przypadku wskaźnika pokrycia aktywów trwałych kapitałem własnym przyczyną było m.in. zwiększenie kapitału własnego poprzez zatrzymanie wypracowanych zysków w Spółce), a wskaźnik ROS uległ pogorszeniu (co było spowodowane m.in. spadkiem marży).

³¹ Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujące przychody ze sprzedaży produktów odpowiednio: 5 090,9; 8 485,4; 24 562,7; 64 722,8; 212 655,9; 339 437,2 i 545 546,8 tys. zł.

³² Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujące przychody ze sprzedaży usług produkcyjno-remontowych odpowiednio: [...].

³³ Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujące przychody z najmu maszyn i urządzeń odpowiednio: [...].

³⁴ Spółka w latach 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 i 2024 osiągnęła następujące przychody z dzierżawy ZPMW odpowiednio: [...].

³⁵ Wskaźnik rentowności netto sprzedaży (ROS) = wynik finansowy netto / przychody ze sprzedaży.

³⁶ Wskaźnik rentowności kapitału własnego (ROE) = wynik finansowy netto / kapitał własny.

³⁷ Wskaźnik bieżącej płynności = aktywa obrotowe / zobowiązania krótkoterminowe.

³⁸ Wskaźnik szybkiej płynności = (aktywa obrotowe – zapasy – krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe) / zobowiązania krótkoterminowe.

³⁹ Wskaźnik pokrycia aktywów trwałych kapitałem własnym = kapitał własny / aktywa trwałe.

⁴⁰ Wskaźnik ogólnego zadłużenia = zobowiązania i rezerwy na zobowiązania / aktywa ogółem.

1.3. JZR aktywnie uczestniczyła w realizowanych postępowaniach przetargowych na rzecz JSW. W okresie od 9 września 2019 r.⁴¹ do 31 grudnia 2024 r. Spółka złożyła łącznie do JSW (Zakładu Wsparcia Produkcji⁴² oraz poszczególnym kopalniom) 181 oświadczeń o gotowości do realizacji zamówienia [...], z tego:

- w 138 przypadkach (76,2%) powierzono Spółce w trybie negocjacji⁴³ realizację przedmiotu zamówienia na wykonanie m.in. usług remontowych przenośników zgrzeblowych ścianowych i obudów zmechanizowanych, usług modernizacyjnych sekcji obudów zmechanizowanych, przenośników zgrzeblowych i taśmowych, dostawę i wykonanie nowych sekcji obudów zmechanizowanych, fabrycznie nowego kompleksu ścianowego wraz z osprzętem, krążników i szyn jezdnych tras kolejek podwieszanych, nowych przenośników taśmowych, elementów i części do przenośników zgrzeblowych, usług serwisu technicznego oraz realizacji dostaw części zamiennych, podzespołów oraz zespołów do maszyn i urządzeń [...],
- w 39 przypadkach dotyczących m.in. wykonania nowego przenośnika zgrzeblowego ścianowego typu PSJZR-850⁴⁴, dostawy nowych sekcji obudów zmechanizowanych typu JZR-15/43-POz oraz JZR-15/43-POz/s⁴⁵, dostawy fabrycznie nowego przenośnika taśmowego typu PTJZR-1400⁴⁶ i modernizacji przenośnika zgrzeblowego ścianowego typu Rybnik-850⁴⁷ nie doszło do realizacji zamówień [...]. O przyczynach anulowania/braku dalszego procedowania zapytań ofertowych w wyniku, których Spółka złożyła oświadczenia o gotowości do ich realizacji Zleceniodawca nie informował pisemnie, przy czym - jak wyjaśnił Prezes Zarządu - w większości przypadków przedstawione przez JZR oferty cenowe były omawiane m.in. na spotkaniach w sprawie harmonogramów produkcyjnych biegu ścian kopalń, które to harmonogramy w jego ocenie mogły determinować dalsze decyzje dotyczące ich realizacji.
- w czterech przypadkach⁴⁸, [...], postępowania były w toku.

⁴¹ Decyzją JSW z dnia 9 września 2019 r. wprowadzono w GK JSW wymóg składania przez spółki zależne oświadczeń o gotowości do realizacji zamówień.

⁴² Dalej: ZWP.

⁴³ Określonym w §9 pkt 1 c *Regulaminu określającego sposób przygotowania i prowadzenia w Jastrzębskiej Spółce Węglowej S.A. postępowań przetargowych nieobjętych ustawą Prawo Zamówień Publicznych* stanowiącego na dzień zakończenia czynności kontrolnych załącznik do Uchwały Zarządu JSW S.A. nr 303/XI/2024 z dnia 22 maja 2024 r. Dalej: *Regulamin ws. przygotowania i prowadzenia w JSW postępowań przetargowych nieobjętych ustawą pzp*.

⁴⁴ Dla JSW KWK Borynia-Zofiówka-Bzie Ruch Borynia.

⁴⁵ Dla JSW KWK Pniówek.

⁴⁶ Dla JSW KWK Pniówek.

⁴⁷ Dla JSW KWK Zofiówka.

⁴⁸ Dotyczących: dostawy fabrycznie nowego przenośnika zgrzeblowego ścianowego wraz z niezbędnym wyposażeniem oraz wyposażeniem elektrycznym kompleksu ścianowego i dostawy fabrycznie nowych [...] sekcji obudowy zmechanizowanej typu JZR-11/33 dla JSW KWK „Pniówek”, dostawy szyn trasy kolejek podwieszonych dla JSW ZWP, dostawy kompleksu odstawy (PSJZR-850, PPJZR-850, KUJZR-4z, UPJZR SNZ-1 z wyposażeniem) dla JSW KWK „Budryk”.

W okresie od stycznia 2018 r. do marca 2021 r. do Spółki sporadycznie wpływały zapytania ofertowe od JSW i pozostałych spółek GK JSW dotyczące dostawy produktów bądź wykonania usług niezwiązanych z głównym zakresem działalności JZR. Od kwietnia 2021 r., kiedy w Spółce rozpoczęto rejestrowanie takich zapytań, do 31 grudnia 2024 r. od ww. spółek wpłynęło łącznie [...] zapytań dotyczących m.in.:

- zakupu silników przeznaczonych dla pompowni głównego odwadniania,
- usług serwisowych pomp i agregatów pompowych, wiertnic górniczych typu MCS-200, kompletnego układu do rozładunku jednostek transportowych oraz przenośnika PZO-ALIGATOR,
- remontu/naprawy i legalizacji butli tlenowych na gazy wzorcowe i powietrzne,
- projektu, dostawy, zabudowy i uruchomienia Stacji Redukcyjno-Zabezpieczającej sieci ppoż, dostawy sprzętu do Kopalnianej Stacji Ratownictwa Górniczego,
- budowy masztów oświetleniowych,
- obsługi serwisowej powierzchniowej stacji centralnej klimatyzacji przy szybie,
- usług serwisowych powierzchniowych stacji odmetanowania, napędów hydraulicznych zamknięć zbiorników i wag eksploatowanych,
- najmu kombajnu ścianowego,
- wykonania robót energomechanicznych elektrycznych,
- zakupu ciągników kolejek podwieszonych.

W latach 2023-2024 do Spółki wpłynęło [...] zapytań ofertowych⁴⁹ od JSW ZWP i kopalń JSW, zgodnych z profilem działalności JZR, w wyniku których nie złożono oświadczenia o gotowości realizacji zamówienia.

Prezes Zarządu wyjaśnił, że z uwagi na brak mocy produkcyjnych do ich realizacji, oraz w niektórych przypadkach brak posiadania autoryzacji producentów do realizacji danej usługi Spółka nie składała w ww. przypadkach oświadczeń o gotowości realizacji zamówienia.

(akta kontroli tom I str. 332-367)

⁴⁹ Z tego [...] zapytań ofertowych w 2023 r. dotyczących m.in.: modernizacji obudowy zmechanizowanej JZR-15/32-2x2685 i JZR-15/32-2x2685-1 ze sterowaniem elektrohydraulicznym od JSW KWK *Budryk*, zakupu i dostawy fabrycznie nowych przenośników zgrzeblowych lekkich wraz z wyłącznikiem stycznikowym, zakupu i dostawy fabrycznie nowych przenośników taśmowych typu B-1000 wraz z osprzętem elektrycznym, dostawy fabrycznie nowego kompletnego kompleksu strugowego wraz z niezbędnym wyposażeniem oraz dostawę dwóch fabrycznie nowych ognioszczelnych stacji transformatorowych od JSW KWK *Pniówek*, dostawę kryz pomiarowych, pasówek kołnierзовych, koźłów trasy, trójkników kołnierзовych i kryz pomiarowych od JSW ZWP oraz [...] zapytań ofertowych w 2024 r. dotyczących m.in.: dostawy dwóch fabrycznie nowych przenośników taśmowych wraz z niezbędnym wyposażeniem, dostawy nowego sterowania pilotowego do zabudowy w sekcjach typu BW-JZR-13/37 od JSW KWK *Budryk*, remontu elementów przenośników taśmowych w celu uruchomienia odstawy urobku, dostawy podajnika taśmowego wraz z niezbędnym wyposażeniem od JSW KWK „Szczygłowice-Knurów” Ruch „Knurów”, dostawy przenośnika taśmowego o szerokości taśmy 1000 mm oraz mocy 55 kW od JSW KWK *Borynia-Zofiówka-Bzie Ruch Borynia*.

1.4. Szczegółowe badanie 11 zamówień⁵⁰ udzielonych JZR w trybie negocjacji ceny, na podstawie Regulaminu ws. przygotowania i prowadzenia w JSW postępowań przetargowych nieobjętych ustawą prawa zamówień publicznych, o łącznej wartości netto 383 624,2 tys. zł [...] wykazało, że:

1) W przypadku dziewięciu badanych zamówień realizacja zleconych usług przebiegała terminowo, zgodnie z terminem wykonania usługi określonym w umowie. W przypadku dwóch umów, tj.:

- a) umowy nr 3578 zawartej w dniu 15 marca 2021 r. na zakup szyn jezdnych tras kolejek podwieszonych typu JSW zrealizowanej na kwotę [...], wykonano jej część poza terminem jej obowiązywania. Zgodnie z zapisem §2 ust. 1 ww. umowy, dostawa i wydanie towaru miało nastąpić w terminie do 31 grudnia 2021 r., tymczasem Spółka na podstawie ośmiu zamówień częściowych złożonych w okresie od 14 września do 17 listopada 2021 r. przekazała Zamawiającemu⁵¹ towar o łącznej wartości [...] w okresie od 5 stycznia do 21 marca 2022 r. Dodatkowo w trakcie realizacji ww. zamówienia Spółka w przypadku [...] zamówień częściowych spośród [...] zamówień, złożonych w trakcie realizacji umowy dostarczyła wykonany produkt w terminie od 31 do 145 dni od daty złożenia zamówienia, nie dochowując terminu określonego w § 2 ust. 4 ww. umowy, zgodnie z którym termin dostawy poszczególnych części zamówienia wynosił do 30 dni od daty złożenia zamówienia.

W związku z powyższym opóźnieniem, Spółce nie naliczono kar umownych, pomimo iż zgodnie z pkt 11.9 OWU, które stanowiły

⁵⁰ Zrealizowanych na podstawie: 1) Umowy nr JZR/3578/2021 (e-Ru 062100691) zawartej pomiędzy JSW S.A. ZWP a JZR w dniu 15 marca 2021 r. na zakup szyn jezdnych tras kolejek podwieszonych typu JSW. Dalej: *umowa nr 3578*; 2) Umowy nr JZR/3702/2021 (e-Ru 122100595) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Knurów-Szczygłowice w dniu 9 czerwca 2021 r. na modernizację przenośnika ścianowego zgrzeblowego NOWAMAG 850. Dalej: *umowa nr 3702*; 3) Umowy nr JZR/3739/2021 (e-Ru 052100429) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Borynia-Zofiówka w dniu 20 września 2021 r. na modernizację przenośnika zgrzeblowego ścianowego Rybnik 850. Dalej: *umowa nr 3578*; 4) Umowy nr JZR/3957/2022 (e-Ru: 122201122) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Knurów-Szczygłowice w dniu 25 lipca 2022 r. na modernizację przenośnika zgrzeblowego ścianowego PAT E-260. Dalej: *umowa nr 3957*; 5) Umowy nr JZR/4030/2022 (e-Ru 042200750) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Pniówek w dniu 5 października 2022 r. na dostawę fabrycznie nowego przenośnika zgrzeblowego ścianowego oraz kompleksu podścianowego wraz z niezbędnym wyposażeniem. Dalej: *umowa nr 4030*; 6) Umowy nr JZR/4095/2022 (e-Ru: 042300032) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Pniówek w dniu 17 stycznia 2023 r. na dostawę nowych przenośników taśmowych o szerokości taśmy 1200. Dalej: *umowa nr 4095*; 7) Umowy nr JZR/4138/2023 (e-Ru 042300101) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Pniówek a JZR w dniu 27 lutego 2023 r. na modernizację 129 szt. sekcji obudowy zmechanizowanej typu FAZOS-13/29-POz oraz 9 szt. FAZOS-13/29-POz/BSN. Dalej: *umowa nr 4138*; 8) Umowy nr JZR/4243/2023 (e-Ru 012300119) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Borynia-Zofiówka-Bzie Ruch Borynia a JZR w dniu 16 maja 2023 r. na remont 29 szt. sekcji obudowy zmechanizowanej typu FAZOS-JZR-12/38-POz. Dalej: *umowa nr 4243*; 9) Umowy nr JZR/4306/2023 (e-Ru: 042300403) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Pniówek a JZR w dniu 25 sierpnia 2023 r. na wykonanie i dostawę fabrycznie nowego kompleksu ścianowego wraz z osprzętem. Dalej: *umowa nr 4306*; 10) Umowy nr JZR/4567/2024 (e-Ru: 012400345) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Borynia Zofiówka-Bzie Ruch Borynia a JZR w dniu 1 sierpnia 2024 r. na modernizację 145 szt. sekcji obudowy zmechanizowanej Glinik 10/24 POz oraz 10 szt. sekcji obudowy zmechanizowanej Glinik 10/24 POz/S. Dalej: *umowa nr 4567*; 11) Umowy nr JZR/4570/2024 (e-Ru: 012400338) zawartej pomiędzy JSW S.A. KWK Borynia-Zofiówka-Bzie w dniu 1 sierpnia 2024 r. na wykonanie remontu przenośnika zgrzeblowego ścianowego typu Rybnik-850 poprzez wymianę trasy. Dalej: *umowa nr 4570*.

⁵¹ Na podstawie 21 zamówień częściowych.

integralną część ww. umowy, w przypadku odstąpienia od umowy w wyniku popadnięcia Dostawcy w opóźnienie w wykonaniu obowiązków wynikających z umowy, Odbiorcy przysługiwała kara umowna w wysokości 10% wartości brutto niewykonanej części umowy.

Pełnomocnik Zarządu wyjaśnił, iż powstałe opóźnienia na dostawę finalnie [...] szyn jezdnych tras kolei podwieszanych dla ZWP wynikały ze znacznego przekroczenia możliwości przerobowych, do których został przygotowany nowy wydział produkcyjny. (...) *W związku z zaistniałą sytuacją były podejmowane na bieżąco działania (głównie zwiększenie zatrudnienia oraz uzgodnienia z przedstawicielami kopalń terminów dostaw poszczególnych asortymentów) mające na celu maksymalne zaspokojenie potrzeb w tym zakresie bez zakłócenia pozostałych procesów produkcyjnych.*

Odnosnie niedotrzymania terminu w realizacji poszczególnych części zamówienia Pełnomocnik Zarządu wyjaśnił, że każdorazowe wskazanie na zamówieniach terminu dostawy elementów oznaczało optymalny termin dostawy. Spółka działając elastycznie, dostosowywała się na bieżąco do oczekiwań i potrzeb Zamawiającego, dlatego ostatecznie terminy dostaw uzależnione były od aktualnych możliwości odbiorczych ZWP, a także od wskazanych potrzeb przez finalnego odbiorcę (kopalni). Ten sposób współpracy zdaniem wyjaśniającego pozwolił (...) *na realizowanie zamówień w sposób dostosowany do bieżących bardzo zmiennych potrzeb kopalń bez ponoszenia dodatkowych kosztów.*

(akta kontroli tom II str. 34-40, 90-96, 173-250)

- b) umowy nr 3702, zawartej w dniu 9 czerwca 2021 r. na modernizację przenośnika ścianowego zgrzebłowego NOWOMAG 850 zrealizowanej na kwotę [...], nie dochowano terminu wynikającego z §2 pkt 1 ww. umowy w zakresie realizacji zakresu rzeczowego, tj. m.in. dostarczenia Zamawiającemu kompletnego przenośnika w układzie lewym - do 10 tygodni od zawarcia umowy. Zgodnie z ww. zapisem umowy, termin realizacji przedmiotu zamówienia⁵² określono do 10 tygodni od daty zawarcia umowy, a tzw. „wyprawki” (tj. dodatkowego sprzętu – części zapasowych) do 16 tygodni od daty zawarcia umowy. Główny przedmiot zamówienia, tj. zakres rzeczowy określony w § 1 pkt III umowy, wykonano w terminie 16 tygodni od zawarcia umowy, tj. w tym terminie kiedy dostarczono wyprawkę. W związku z powyższym opóźnieniem, Spółce nie naliczono żadnych kar umownych, mimo że stosownie do postanowień § 12 umowy takie kary za opóźnienie mogły zostać naliczone. Ponadto zgodnie z § 13 pkt 3 umowy zmiana terminu realizacji przedmiotu zamówienia wymagała zawarcia aneksu.

Zastępca Dyrektora ds. produkcji, odpowiedzialny za realizację ww. umowy, odnosnie przyczyny niedochowania terminu realizacji głównego

⁵² Wykonanie zakresu rzeczowego określonego w § 1 pkt III umowy.

przedmiotu zamówienia oraz braku zawarcia stosownego aneksu wyjaśnił, że : (...) *kopalnia w trakcie realizacji umowy zmieniła żądanie zakresu modernizacji z układu lewego, który był określony w umowie, na układ prawy, który miał stanowić element wyprawki.* Natomiast w kwestii braku wystąpienia o zawarcie stosownego aneksu do umowy wyjaśnił, że (...) *Ze względu na ustne ustalenia nie widziano potrzeby zawarcia stosownego aneksu, którym zmieniono by termin wykonania zakresu rzeczowego odnośnie dostawy kompletnego przenośnika z 10 do 16 tygodni, skoro termin na całość umowy był do 16 tygodni, a kopalnia nie miała potrzeby otrzymania części zamówienia do 10 tygodni.*

Pełnomocnik Zarządu Spółki wyjaśnił m.in., że: (...). *Dostarczenie całości przedmiotu zamówienia w dniu 29.09.2021 r. było konieczne celem fizycznego spasowania wszystkich wyprodukowanych elementów, łącznie z wyprawką. Przy czym zwracamy uwagę, iż elementy urządzenia stanowiące zakres dostawy do 10 tygodni były wykonane zgodnie z terminem. Jednakże z uwagi na fakt, iż kopalnia w tym czasie nie miała jeszcze ustalonej ostatecznej konfiguracji ociosu ściany – układ lewy czy prawy, po przeprowadzeniu z kopalnią ustaleń postanowiono, iż kompletne urządzenie wraz w wyprawką zostanie dostarczone w terminie do 16 tygodni, co było akceptowalne i uwzględniało opracowany wcześniej plan zbrojeń. Biorąc pod uwagę powyższe, stwierdzić należy, że wszystkie elementy urządzenia wykonane zostały w terminie, zatem nie identyfikuje się powodów do formalizowania zmian terminów w trybie wskazanym w § 13 pkt 3 umowy.*

(akta kontroli tom V str. 1-13, 28-46, 752-757, 764-771)

NIK zwraca uwagę, że brak występowania do zamawiającego z wnioskami o podpisanie przez Spółkę odpowiednich aneksów do ww. umów przedłużających/zmieniających termin ich realizacji, nie zabezpieczał należycie interesów Spółki i narażał ją na poniesienie ewentualnych kar umownych, czy też na potencjalną możliwość odstąpienia od umowy przez Zamawiającego.

- 2) We wszystkich przypadkach dotyczących realizacji usług remontowych⁵³ i usług modernizacyjnych⁵⁴ jakość wykonanych usług została protokolarnie potwierdzona przez zamawiającego. Wykonanie zleceń dotyczących wykonania nowych elementów⁵⁵ było również potwierdzane protokołami częściowymi odbioru i protokołami końcowymi odbioru;

(akta kontroli tom II str. 2-20, tom V str. 1-13, 43-45, 110-111, 262-267, 489-496, 579-583, 652-653)

⁵³ Na podstawie umów o nr: 4243 i 4570.

⁵⁴ Na podstawie umów o nr: 3702, 3739, 3957, 4138 i 4567.

⁵⁵ Na podstawie umów o nr: 3578, 4030, 4095, 4306 (szyn jezdnych, fabrycznie nowego przenośnika zgrzeblowego ścianowego oraz kompleksu podścianowego wraz z niezbędnym wyposażeniem, nowych przenośników taśmowych, fabrycznie nowego kompleksu ścianowego wraz z osprzętem).

- 3) W przypadku czterech umów (o nr: 3702, 3739, 3957 i 4567) zakres rzeczowy i finansowy nie był zmieniany w trakcie ich realizacji, a wartość usług ujęta w fakturach⁵⁶ była zgodna z wartością wynikającą z zawartych umów;

(akta kontroli tom II str. 41-42, tom V str. 1-13)

- 4) Zmiany zakresu rzeczowego oraz finansowego dokonano w przypadku dwóch umów w trakcie ich realizacji. W jednym dotyczyło to umowy nr 3578, zwiększając wartość netto wynikającą z umowy o 50%, a więc nie przekraczając progu określonego w pkt 2.15 ppkt a) Ogólnych Warunków Umów⁵⁷ JSW ZWP, zgodnie z którym określona w umowie ilość towarów ustalona na podstawie przewidywanego zapotrzebowania Odbiorcy może być zmieniona w przypadku, gdy umowa nie jest zamówieniem publicznym, Odbiorca może złożyć dodatkowe zamówienie lub dodatkowe zamówienia, którego lub których wartość netto nie przekroczy 50% wartości netto umowy, a Dostawca zobowiązany będzie zamówienie lub zamówienia wykonać na zasadach ustalonych w OWU, Umowie, zamówieniu lub zamówieniach. Na podstawie ww. zapisów wartość realizacji umowy zwiększono łącznie do kwoty [...] (poniżej progu, tj. kwoty [...]), ujmując ją w fakturach sprzedaży w tej samej wysokości⁵⁸. W drugim przypadku dotyczyło to umowy nr 4030, gdzie aneksem do umowy w trakcie jej obowiązywania do przedmiotu umowy dodano dostawę elementów osprzętu elektrycznego opartego na systemie komunikacji EMBOX za kwotę [...], a więc zwiększając o [...] wartość netto umowy.

(akta kontroli tom II str. 37-40, 173-177, tom V str. 1-13)

- 5) W przypadku dwóch umów, jednej w trakcie jej obowiązywania i jednej po jej wygaśnięciu zmniejszono zakres finansowy, dokonując odpowiednio korekty wartości netto umowy nr 4306 o kwotę 27 500 000,00 zł, poprzez wystawienie czterech faktur korygujących sprzedaży na łączną kwotę 25 492 826,15 zł⁵⁹ i obniżając wartość faktury sprzedaży o kwotę [...] oraz korekty wartości netto umowy nr 4570 o kwotę [...] poprzez wystawienie faktury korygującej na tą samą kwotę⁶⁰. Korekta finansowa umowy nr 4306 miała miejsce przed podpisaniem stosownego aneksu, o czym szerzej w pkt 2 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;

⁵⁶ W wyniku realizacji: umowy nr 3702 wystawiono w dniu 29 września 2021 r. fakturę nr SU21/001665 na kwotę [...], umowy nr 3739 wystawiono w dniu 30 marca 2022 r. fakturę nr SU21/002474 na kwotę [...], umowy nr 3957 wystawiono w dniu 3 stycznia 2022 r. fakturę nr SU22/003157 na kwotę [...] oraz umowy nr 4567 wystawiono w dniach 2 i 18 października 2024 r. faktury odpowiednio o nr SU24/002470 i SU24/002561 na kwotę [...].

⁵⁷ Obowiązujących dla postępowań wszczętych od 1 stycznia 2021 r. Dalej: OWU. Zgodnie z zapisem § 1 ust. 5 umowy nr 3578, Strony ustaliły, że integralną jej częścią są: Ogłoszenie o aukcji elektronicznej z załącznikami, oferta Dostawcy w postępowaniu o udzielenie zamówienia o nr 237/A/21 oraz OWU.

⁵⁸ W wyniku realizacji umowy nr 3578 JZR wystawiła w okresie od 18 marca 2021 r. do 21 marca 2022 r. łącznie [...] faktury na łączną kwotę [...]

⁵⁹ W dniu 31 grudnia 2024 r. Spółka wystawiła faktury korygujące na rzecz JSW S.A. KWK „Pniówek” o nr.: KSU24/000047, KSU24/000048, KSU24/000049 i KSU24/000050 odpowiednio na kwotę netto: -5 455 398,54 zł, -6 623 141,37 zł, -5 977 533,14 zł i -7 436 753,1 zł.

⁶⁰ Faktura korygująca nr KSU24/000023 wystawiona w dniu 6 listopada 2024 r.

(akta kontroli tom III str. 1-47, 82-86, tom V str. 1-13, 556-583, tom VI 6 str. 61-675)

- 6) W przypadku czterech umów o nr: 4030, 4095, 4138 i 4243, po ich wygaśnięciu, rozszerzono ich zakres rzeczowy bez zmiany zakresu finansowego w wyniku zawartych porozumień, na podstawie których JZR zobowiązała się do przekazania kopalniom JSW sprzęt i elementy dodatkowego wyposażenia, bez uzgodnienia ich ceny, co było działaniem niegospodarnym oraz niezgodnym z zapisami dwóch umów (4138 i 4243), zgodnie z którymi zmiany zakresu rzeczowego nieobjętego wyceną w umowie, powinny być ustalone w drodze negocjacji. Dodatkowo w wyniku rozszerzenia zakresu rzeczowego ww. umów Spółka nie wystawiła faktur korygujących odnośnie przedmiotu sprzedaży, co szczegółowo zostało opisane w pkt 3 w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*;

(akta kontroli tom II str. 298-316, 443-460, 477-481, tom V str. 1-13)

- 7) Przy realizacji dziesięciu z jedenastu ww. umów, Spółka zlecała wykonanie części usług innym podmiotom⁶¹. Zlecenie tych usług następowało z pominięciem ustawy z dnia 11 września 2019 r. Prawo zamówień publicznych⁶², bowiem Spółka na podstawie art. 365 nie była obowiązana do jej stosowania⁶³. Udział usług obcych w sumie kosztów robocizny i usług obcych wahał się w zależności od poddanej kontroli umowy [...]

(akta kontroli tom II str. 29-33, 129-130, 324-326, 543-546, tom III str. 110-115, tom V str. 1-13, tom VI str. 394-401)

- 8) W trakcie realizacji czterech zamówień (umowa nr 3739, 3957, 4095 i 4138) z inicjatywy Spółki doszło do zawarcia aneksów do tych umów, w wyniku których zmieniono termin przedmiotu zamówienia bądź jego części w stosunku do terminu określonego w pierwotnym brzmieniu umowy. Przyczyną zmian tych terminów było m.in. nagromadzenie robót w trakcie trwania tych umów i ograniczenie mocy przerobowych.

(akta kontroli tom II str. 473-476, tom V str. 1-13)

Stwierdzone nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki, w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W dniu 31 grudnia 2024 r. Spółka w trakcie realizacji umowy nr 4306 wystawiła na rzecz JSW S.A. KWK *Pniówek* cztery faktury korygujące obniżające podstawę opodatkowania o łączną kwotę 25 492 826,15 zł⁶⁴, wykazaną w czterech fakturach sprzedaży wystawionych na łączną kwotę netto

⁶¹ W przypadku realizacji umowy nr 3578 Spółka nie podzleciła usług innym firmom.

⁶² Dz. U. z 2024 r. poz. 1320 ze zm., dalej: *ustawa Pzp*.

⁶³ Zamówienia uregulowane w art. 365 ustawy Pzp dotyczą szczególnego przypadku wyłączenia stosowania procedur prawa zamówień publicznych w odniesieniu do udzielania zamówień podmiotom powiązanym z zamawiającym sektorem.

⁶⁴ Faktury korygujące o nr: KSU24/000047, KSU24/000048, KSU24/000049 i KSU24/000050 wystawione odpowiednio na kwotę netto: (-) 5 455 398,54 zł, (-) 6 623 141,37 zł, (-) 5 977 533,14 zł i (-) 7 436 753,1 zł.

167 033 559,00 zł⁶⁵, mimo iż aneks nr 2 obniżający zakres finansowy ww. umowy o kwotę 27 500 000,00 zł⁶⁶ Spółka podpisała ze Zleceniodawcą w dniu 13 stycznia 2025 r. i wówczas nastąpiło uzgodnienie warunków transakcji. Zatem Spółka wystawiła faktury korygujące w okresie rozliczeniowym, w którym nie posiadała dokumentacji, z której wynikało, że uzgodniła ona z usługobiorcą warunki obniżenia podstawy opodatkowania dla świadczenia usług określonych w tych fakturach, wbrew postanowieniom art. 106j ust. 1 pkt 1 ustawy o VAT, zgodnie z którym podatnik wystawia fakturę korygującą, w przypadku, gdy po wystawieniu faktury podstawa opodatkowania lub kwota podatku wskazana w fakturze uległa zmianie.

Główna Księgowa Spółki wyjaśniła, że ww. korekty faktur sprzedaży zostały wystawione (...) *na podstawie prowadzonych uzgodnień z KWK Pniówek*. Podała, iż pismem z dnia 25 września 2024 r. Spółka poinformowała KWK Pniówek, że *po zakończeniu roku kalendarzowego oraz dokonaniu weryfikacji uzyskanego w rozliczeniu z kopalnią narzutu kosztów operacyjnych zgodnie z dokumentacją cen transferowych dokona stosownej korekty. Następnie po dokonanej analizie na dzień 31.12.2024 r. pismem z dnia 31.12.2024 r. Spółka poinformowała kopalnię, że dokona obniżenia ceny na łączną wartość [...] do umowy JZR/4306/2023 oraz wystawi stosowne korekty na dzień 31.12.2024 r.* Zatem zdaniem Głównej

Księgowej (...) *zawarcie Aneksu nr 2 obniżającego zakres finansowy rzeczowej umowy było czynnością formalną sankcjonującą poczynione wcześniej uzgodnienia stron.*

(akta kontroli tom II str. 24-33, 41-42, tom III str. 1-86, 95-99, tom VI str. 660-675)

W ocenie NIK, wyjaśnienia Głównej Księgowej nie zasługują na uwzględnienie, ponieważ w ww. piśmie z dnia 25 września 2024 r. Spółka nie podała żadnych ustaleń w zakresie wielkości korekty, a pismo z dnia 31 grudnia 2024 r. zawierające jej wysokość Spółka przesłała Kopalni dopiero po podpisaniu Aneksu nr 2 do umowy nr 4306, tj. 14 stycznia 2025 r.

2. W przypadku czterech umów⁶⁷ zrealizowanych na rzecz kopalń JSW – KWK Pniówek (trzech umów o nr 4030, 4095 i 4138) i KWK Borynia-Zofiówka-Bzie Ruch Borynia (umowy nr 4243), Spółka po ich wygaśnięciu⁶⁸, rozszerzyła ich zakres

⁶⁵ Odpowiednio w fakturze VAT nr SU24/000427 wystawionej w dniu 1 marca 2024 r. na kwotę netto 26 328 752,00 zł, fakturze VAT nr SU24/000773 wystawionej w dniu 4 kwietnia 2024 r. na kwotę netto 31 964 492,50 zł, fakturze VAT nr SU24/001159 wystawionej w dniu 8 maja 2024 r. na kwotę netto 56 456 793,00 zł i fakturze VAT nr SU24/001041 wystawionej w dniu 30 kwietnia 2024 r. na kwotę netto 52 283 521,50 zł.

⁶⁶ Pozostała kwota korekty w wysokości 2 007 173,85 zł (27 500 000,00 zł – 25 492 826,15 zł) została uwzględniona w fakturze sprzedaży nr SU25/000166 wystawionej w dniu 31 stycznia 2025 r. na kwotę 7 679 811,15 zł netto, która zgodnie z umową pierwotną i aneksem nr 1 powinna opiewać na kwotę 9 686 985,00 zł netto.

⁶⁷ Badaniem zostało objęte łącznie 11 umów.

⁶⁸ Zgodnie z: (1) umową nr 4030 oraz aneksami z dnia 27 grudnia 2022 r. i 15 marca 2023 r. końcowy termin jej realizacji określono na dzień 31 marca 2023 r., w którym podpisano protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia; (2) umową nr 4095 i aneksem numer 1 zawartym w dniu 5 kwietnia 2023 r. końcowy termin jej realizacji wyznaczono na dzień 30 września 2023 r., a protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia podpisano 29 września 2023 r.; (3) umową 4138 oraz aneksem nr 1 zawartym w dniu 30 kwietnia 2023 r. termin jej realizacji określono na dzień 15 maja

rzeczowy bez zmiany zakresu finansowego - na podstawie zawartych z ww. kopalniami pięciu porozumień, w których JZR zobowiązała się do przekazania kopalniom sprzętu i elementów wyposażenia. Powyższe nastąpiło bez ekonomicznego uzasadnienia oraz bez wiedzy na temat osiągniętego wyniku finansowego na całej działalności w danym roku sprawozdawczym, co było działaniem niegospodarnym. W przypadku dwóch umów (4138 i 4243) takie działanie było również niezgodne z ich zapisami⁶⁹, bowiem zmiany zakresu rzeczowego nieobjętego wyceną w umowie, powinny być ustalone w drodze negocjacji, pomiędzy Wykonawcą a Zamawiającym. Łączna wartość przedmiotu ww. porozumień, ustalona na podstawie zapisów księgowych Spółki wyniosła 30 897 303,26 zł.

Ponadto w wyniku dokonanych ww. korekt zakresu rzeczowego, Spółka do faktur sprzedaży, które w przedmiocie sprzedaży ujmowały pierwotny zakres umów o nr: 4138⁷⁰, 4243⁷¹, 4030⁷² i 4095⁷³, nie wystawiła faktur korygujących uwzględniających korektę jednostkowych cen usług/dostaw i zmianę opisu wykonanej usługi, stosownie do art. 106j ust. 1 ustawy o VAT, zgodnie z którym podatnik jest zobowiązany do wystawienia faktury korygującej w przypadku, gdy po wystawieniu faktury podstawa opodatkowania uległa zmianie. Wówczas faktura korygująca, zgodnie z art. 106j ust. 2 pkt 3 lit. a i b ww. ustawy, powinna zawierać dane zawarte w fakturze, której dotyczy faktura korygująca, określone w art. 106 e ust. 1 pkt 1-5 oraz nazwę (rodzaj) towaru lub usługi objętych korektą.

(akta kontroli tom II str. 42-46, 298-323, 347-348, 443-543, 632-636, tom V str. 123-530, 421-502, 752-763)

Pismem z 8 sierpnia 2023 r.⁷⁴ Spółka zwróciła się do JSW KWK *Pniówek*, z propozycją korekty planowanej do osiągnięcia marży w wyniku realizacji dla ww. kopalni trzech kontraktów, w tym dwóch objętych szczegółowym badaniem w toku niniejszej kontroli, tj.: umowy nr 4095⁷⁵ z dnia 17 stycznia 2023 r. i umowy nr 4138⁷⁶ z dnia 27 lutego 2023 r., poprzez udzielenie skonta w odpowiedniej wysokości bez zmiany zakresu rzeczowego umowy lub poprzez dokonanie rozszerzenia zakresu rzeczowego umowy bez zmiany wymiaru finansowego. Spółka poinformowała, że w ramach rozszerzenia zakresu rzeczowego może przekazać kopalni dodatkowe wyposażenie handlowe (komponenty) niezbędne do prawidłowego funkcjonowania podstawowego przedmiotu umowy lub minimalizującego występowanie awarii/przestojów w prowadzonym przez

2023 r., a protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia podpisano w tym samym dniu; (4) umowę nr 4243 termin jej realizacji określono na dzień 29 czerwca 2023 r., a protokół końcowy odbioru przedmiotu zamówienia podpisano 27 czerwca 2023 r.

⁶⁹ W umowach o nr: 4138 i 4243 były to odpowiednio zapisy: § 9 ust. 3 i § 15 ust. 2.

⁷⁰ W trzech fakturach sprzedaży o nr SU23/000878, SU23/001101 i SU23/001218 wystawionych w dniach: 5 kwietnia, 5 i 23 maja 2023 r.

⁷¹ W fakturze sprzedaży o nr SU23/001581 wystawionej w dniu 30 czerwca 2023 r.

⁷² W trzech fakturach sprzedaży o nr SU22/003139, SU23/000278 wystawionych odpowiednio w dniach: 3 stycznia, 28 lutego i 4 września 2023 r.

⁷³ W czterech fakturach sprzedaży o nr SU23/000573, SU23/001444, SU23/002409 i SU23/002685 wystawionych odpowiednio w dniach: 20 marca, 5 czerwca, 4 września i 3 października 2023 r.

⁷⁴ Znak: JZR/EC/Grz/1526/2023.

⁷⁵ Na dostawę nowych przenośników taśmowych o szerokości taśmy 1200.

⁷⁶ Na modernizację [...] sekcji obudowy zmechanizowanej typu FAZOS-13/29-POz oraz [...] sekcji obudowy zmechanizowanej typu FAZOS-13/29-POz/BSN.

Kopalnię wydobyć. Spółka poinformowała również, że podczas negocjacji cenowych mających doprowadzić do zawarcia umów prowadzonych z JSW, w związku z bardzo dużą zmiennością na rynku wywołaną nie tylko pandemią Covid i inflacją, ale przede wszystkim wojną na Ukrainie i jej olbrzymim wpływem na poziom cen na rynku (głównie wyrobów hutniczych), a także ograniczonej w konsekwencji również szeroko rozumianej kooperacji, Spółka mając na uwadze dochowanie należytej staranności i zabezpieczenie interesów właścicieli (w tym Skarbu Państwa) przyjęła poziom cen materiałów niezbędnych do ich wyprodukowania wg swojej najlepszej wiedzy uwzględniającym ryzyko rynkowe oraz funkcjonujące w obrocie gospodarczym ceny na moment składania/aktualizacji oferty. Zatem poprzez uzyskanie korzystniejszych cen materiałów oraz usług, jak i zwiększenie zaangażowania pracowników (obniżenie poziomu absencji chorobowej oraz dodatkowego zaangażowania w ponadnormatywnym czasie pracy) Spółka poinformowała, że planuje odnotować znacząco lepsze wyniki (rentowności) na tych kontraktach niż pierwotnie planowała.

W odpowiedzi (pismem z 16 sierpnia 2023 r.⁷⁷) JSW KWK *Pniówek* poinformowała JZR, iż wybiera z dwóch przedstawionych wariantów – wariant drugi, tj. rozszerzenie zakresu rzeczowego umów bez zmiany ich wymiaru finansowego o dodatkowe materiały eksploatacyjne, części zamienne i rezerwowe, zespoły/urządzenia towarzyszące i zapewniające właściwą i efektywną eksploatację węgla, zapewniając bezawaryjną pracę dostarczonego przez JZR sprzętu. W kolejnym piśmie z 16 sierpnia 2023 r.⁷⁸ JSW KWK *Pniówek* zaproponowała wyposażenie rozszerzające zakres umowy 4138.

Pismem z 1 września 2023 r.⁷⁹ JZR zwróciła się do kolejnej kopalni JSW S.A. – KWK *Borynia-Zofiówka-Bzie* z propozycją korekty planowanej do osiągnięcia marży w wyniku realizacji dla ww. kopalni czterech umów, w tym jednej objętej szczegółowym badaniem w toku niniejszej kontroli, tj. umowy nr 4243 z dnia 16 maja 2023 r., poprzez udzielenie skonta w odpowiedniej wysokości bez zmiany zakresu rzeczowego umowy lub poprzez dokonanie rozszerzenia zakresu rzeczowego umowy bez zmiany wymiaru finansowego (co przewidują zapisy zawarte w umowach). Spółka argumentowała swoją propozycję w sposób analogiczny jak w ww. piśmie z 8 sierpnia 2023 r. skierowanym do KWK *Pniówek*.

W odpowiedzi JSW S.A. KWK *Borynia-Zofiówka-Bzie* pismem z 15 września 2023 r.⁸⁰ poinformowała Spółkę, że najbardziej korzystnym dla kopalni rozwiązaniem jest wariant drugi, przedstawiony w propozycji JZR, tj. rozszerzenie zakresu rzeczowego m.in. umowy nr 4243, której zapis §15 ust. 4 to umożliwia. Kopalnia wskazała, że biorąc pod uwagę, że prowadzenie ciągłej bieżącej produkcji węgla możliwe jest dzięki bezawaryjnej pracy posiadanych maszyn i urządzeń, wybrany wariant lepiej zabezpieczy możliwości produkcyjne kopalni. Rozszerzenie przedmiotowej umowy o dodatkowe materiały eksploatacyjne,

⁷⁷ Znak TM/MM/63-516/23.

⁷⁸ Pismo znak TM/MM/638-519/23.

⁷⁹ Znak JZR/EC/Grz/1650/2023.

⁸⁰ Nr SBO/TMb-d/111761.

części zamienne i rezerwowe oraz zespoły/urządzenia towarzyszące zapewni bezawaryjną pracę dostarczonego przez JZR sprzętu po przeprowadzonej jego modernizacji lub remoncie.

Wynikiem ww. korespondencji i kolejnych pism (przedstawionych w dalszej części wystąpienia) było podpisanie przez strony następujących porozumień:

- a) Porozumienie nr 1 z dnia 13 października 2023 r.⁸¹ do umowy nr 4138, w którym dodano do § 1 umowy ust. VII, zgodnie z którym Wykonawca zobowiązał się do dostarczenia do 29 marca 2024 r. niezbędnego wyposażenia w postaci: 1) [...] Sterowania hydraulicznego pilotowego rozdzielnego przyległego wraz z hydrauliką podpornościową oraz magistralą zasilającą i spływową, jakie dostarczone będzie w ramach umowy na dostawę nowych sekcji JZR-11/33, 2) jednego kpl. bezprzewodowego systemu monitorowania ciśnienia w stojakach, tożsamego z systemem dostarczonym w ramach umowy 042200676, 3) [...] stojaków, 4) [...] przesuwników sekcji, 5) [...] siłowników osłony czoła ściany, 6) [...] siłowników stropnicy wysuwnej oraz 7) [...] pomp odwadniających.

Zarówno w porozumieniu, jak i protokole-zdawczo odbiorczym z dnia 29 marca 2024 r. potwierdzającym przekazanie kopalni *Pniówek* przedmiotu porozumienia, nie podano jego wartości.

Na podstawie zapisów księgowych dotyczących zakupu i kosztów wytworzenia poniesionych przez Spółkę, w toku kontroli ustalono wartość ww. wyposażenia w kwocie netto [...];

- b) Porozumienie z dnia 30 października 2023 r.⁸² do umowy nr 4243, w wyniku którego JZR miało przekazać do 31 maja 2024 r. elementy w postaci: 1) [...] rezerwowych stojaków FAZOS-JZr-12/38-POz, 2) [...] rezerwowych przesuwników FAZOS-JZr-12/38-POz, 3) [...] rezerwowych podpór stropnicy FAZOS-JZr-12/38-POz, 4) [...] rezerwowych siłowników HPS FAZOS-JZr-12/38-POz, 5) jednego kpl. w pełni sprawnego bezprzewodowego systemu monitoringu ciśnień dotychczas użytkowanego przez kopalnię w ramach Porozumienia JZR/3576/2021 z dnia 15 lutego 2021 r. oraz 6) [...] wciągarek pneumatycznych typu PWS-3 do wyposażenia komory montażowej sekcji.

W porozumieniu nie określono wartości przedmiotu porozumienia, który został przekazany finalnie do kopalni 10 lipca 2024 r. (poz. od 1 do 5). W dniu 9 lipca 2024 r. strony podpisały aneks nr 1 do ww. porozumienia zmieniający termin jego realizacji do 15 lipca 2024 r. i wycofujący przekazanie [...] wciągarek pneumatycznych typu PWS-3 do wyposażenia komory montażowej sekcji.

⁸¹ Podpisane ze strony JZR przez dwóch Zastępców Prezesa Zarządu – Dyrektora ds. Ekonomiki i Finansów oraz Dyrektora ds. Technicznych.

⁸² Podpisane ze strony JZR przez Zastępcę Prezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiki oraz Prokurenta.

Na podstawie zapisów księgowych zakupu i kosztów wytworzenia poniesionych przez Spółkę, w toku kontroli ustalono wartość przedmiotu ww. porozumienia wraz z aneksem w kwocie [...]

W nawiązaniu do propozycji rozszerzenia zakresu umowy 4030 przedstawionej przez JSW S.A. KWK *Pniówek* w piśmie z 16 sierpnia 2023 r., JZR pismem z 3 stycznia 2024 r.⁸³ potwierdziła rozszerzenie tej umowy w proponowanym zakresie, w wyniku czego podpisano:

- c) Porozumienie z dnia 1 lutego 2024 r.⁸⁴ do umowy nr 4030, w wyniku którego JZR zobowiązała się dostarczyć JSW S.A. KWK *Pniówek* elementy wyposażenia dodatkowego dla przenośnika zgrzeblowego ścianowego ujętego w Specyfikacji Technicznej pkt IV.2. lit. r-cc, pkt. IV.5.lit. p-x oraz pkt IV.13 tiret 9⁸⁵, w terminie do 28 czerwca 2024 r.

Zarówno w porozumieniu, jak i protokole-zdawczo odbiorczym z 28 czerwca 2024 r. potwierdzającym przekazanie kopalni *Pniówek* przedmiotu porozumienia, nie podano jego wartości.

Na podstawie zapisów księgowych w toku kontroli ustalono wartość przedmiotu ww. porozumienia w kwocie [...].

Pismem z 14 czerwca 2024 r.⁸⁶ Spółka w nawiązaniu do pisma z 8 sierpnia 2023 r. poinformowała JSW KWK *Pniówek*, iż po dokonanych rozliczeniach zakresu rzeczowego zawartych porozumień/aneksów m.in. do kontraktów o nr 4095 i 4138, w wyniku poniesienia niższych niż szacowane koszty, możliwe jest dalsze zwiększenie pierwotnego zakresu rzeczowego ww. umów. W związku z tym Spółka poprosiła o wskazanie elementów wyposażenia jakie mogłyby zostać dostarczone w ramach dalszego rozszerzenia zakresu umów, celem zawarcia kolejnych porozumień/aneksów.

W odpowiedzi na ww. pismo JSW KWK *Pniówek*, pismem z 21 czerwca 2024 r.⁸⁷ zaproponowała dokonać rozszerzenia ww. umów podając konkretne elementy dodatkowego wyposażenia dla danej umowy, w wyniku czego Strony podpisały:

⁸³ JZR/EZ/So/2/2024.

⁸⁴ Podpisane ze strony Spółki przez ówczesnych dwóch Zastępców Prezesa Zarządu: Dyrektora ds. technicznych oraz Dyrektora ds. Ekonomiki i Finansów.

⁸⁵ 1) Łańcuch zgrzeblowy ścianowy 38x126 THD płaski [...]; 2) zgrzebło symetryczne 38x126/850 z obejmą [...]; 3) szybkozłączce 38x126 typu BLOCKMASTER [...]; 4) gwiazda napędowa 7Z 5 kpl; 5) rynny liniowe [...]; 6) przekładnia walcowa JPL-35 [...]; 7) przekładnia kąтова KPL-35 [...]; 8) sprzęgło kompletne SET-750 [...]; 9) silnik 260/520 kW 3,3 kv (produkcji Damel) [...]; 10) drabinki trasowe o podziałce 125 (mm) [...]; 11) przewód PROTOMONT typu NTSKCGECWOEU 3,6/6 kv 6x50+3x (1,5 ST KON + 25/3 KON) + 6ULKON [...]; 12) przewód PROTOMONT typu NTSKCGECWOEU 3,6/6 kv 6x70+3x (1,5 ST KON + 35/3 KON) + 6ULKON [...]; 13) łańcuch zgrzeblowy podścianowy 38x126 THD płaski [...]; 14) zgrzebło symetryczne 38x126/850 z obejmą [...]; 15) szybkozłączce 38x126 typu S [...]; 16) gwiazda napędowa 5Z [...]; 17) przekładnia kąтова KPL-25 [...]; 18) sprzęgło kompletne SET-500 [...]; 19) silnik 200/4000 kW 3,3 kv (produkcja Damel) [...]; 20) ognioszczelna stacja transformatorowa [...]; 21) przewód PROTOMONT (ujęty w pozycji IV.5.x specyfikacji) [...]; 22) kompletne narzędzie typu POWERTEC i420S LF 52 D do montażu i napraw podzespółów przenośnika [...].

⁸⁶ Znak: JZR/EC/Gę/1032/2024.

⁸⁷ Nr SPN/MM/168648, znak IM/MM/658-402/24.

d) Porozumienie nr 2 z dnia 19 sierpnia 2024 r.⁸⁸ do umowy nr 4138, w którym dodano do § 1 umowy ust. VII, zgodnie z którym Wykonawca zobowiązał się do dostarczenia do 27 grudnia 2024 r. 120 kpl. sterowania hydraulicznego pilotowego 18f razem z multiwęzłem, hydrauliką podpornościową, owężowaniem, magistralą zasilającą i spływową oraz systemem monitoringu ciśnień tego samego producenta co sterowanie dostarczone w ramach umowy podstawowej.

Zarówno w porozumieniu, jak i protokole-zdawczo odbiorczym z 27 grudnia 2024 r. potwierdzającym przekazanie kopalni *Pniówek* przedmiotu porozumienia, nie podano jego wartości.

Na podstawie zapisów księgowych zakupu i kosztów wytworzenia poniesionych przez Spółkę, w toku kontroli ustalono wartość ww. wyposażenia w kwocie [...]

e) Porozumienie z dnia 19 sierpnia 2024 r.⁸⁹ do umowy nr 4095, w wyniku którego Spółka zobowiązała się do dostarczenia do 27 grudnia 2024 r.: 1) reduktorów⁹⁰ [...], 2) obudowy sprzęgła Redor [...], 3) sprzęgła wysokoelastycznego SET-315 [...], 4) sprzęgła elastycznego typu Ryfama [...], 5) zespołu hamulcowego elektro-mechanicznego typu EL-SA⁹¹ [...], 6) hamulca górniczego 367 AHG-G.01 [...], 7) okładzinę hamulca 367 AHG-G.01 [...], 8) okładzinę hamulca typu B EL-SA [...]

W dniu 17 stycznia 2025 r. Spółka podpisała aneks do ww. porozumienia, poszerzając dodatkowo zakres umowy nr 4095 o kolejne elementy, tj.: 8) koronę gwiazdy 38x126 Z=7 rys. K050-00135-17 REW.A [...], 9) zgrzebło 2x38-190/850⁹² Rev. C – kompletne [...] oraz 10) uszczelnienia Sandvik [...]. W aneksie określono, iż wchodzi on w życie z dniem 27 grudnia 2024 r., a nowy termin realizacji ww. porozumienia wyznaczono na 28 lutego 2025 r.

Zarówno w porozumieniu, jak i aneksie oraz protokole-zdawczo odbiorczym z dnia 28 lutego 2025 r. potwierdzającym przekazanie kopalni *Pniówek* przedmiotu porozumienia, nie podano jego wartości.

Na podstawie zapisów księgowych, w toku kontroli ustalono wartość ww. wyposażenia w kwocie [...]

(akta kontroli tom II str. 311-320, 461-481, tom V str. 240-272, 462-502, tom VI str. 690-725)

Spółka nie ustaliła ww. zmian zakresów rzeczowych umów o nr 4138 i 4243 w drodze negocjacji cenowych, w związku z czym nie przedłożyła protokołów

⁸⁸ Podpisane ze strony JZR przez dwóch Zastępców Prezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiki i Finansów oraz Dyrektora ds. Technicznych.

⁸⁹ Podpisane ze strony Spółki przez dwóch Zastępców Prezesa Zarządu - Dyrektora ds. Ekonomiki i Finansów oraz Dyrektora ds. Technicznych.

⁹⁰ Z tego: [...] reduktorów M-3 KA 400 i=20 Befared, [...] MK 400 i=18 Befared, [...] reduktorów MK 355 i=20 Befared i [...] reduktorów reduktor MK 355 i=26, 18 Befared.

⁹¹ Wraz ze sprzęgłem i obudową.

⁹² Rys. Z100-01397-00.

z powyższych negocjacji, które zgodnie z ww. zapisami umów wymagały zatwierdzenia przez dwóch Pełnomocników JSW w danej kopalni⁹³.

Analiza kalkulacji kosztów do ostatecznych ofert cenowych złożonych przez JZR dla zapytań ofertowych JSW na wykonanie przedmiotu umów o nr 4030, 4095, 4138 i 4243 oraz uzyskanych przychodów i poniesionych kosztów⁹⁴ w wyniku ich realizacji, w pierwotnym zakresie wykazała, że Spółka osiągnęła narzut na koszty operacyjne odpowiednio o: 22,9, 26,5, 115,4 i 29,6 punktów procentowych większy od pierwotnie zakładanego w założeniach kalkulacyjnych⁹⁵. Po zawarciu porozumień rozszerzających zakres rzeczowy ww. umów wartość narzutu na koszty operacyjne wyniosła, odpowiednio: [...]

Powodem osiągnięcia większego narzutu od zakładanego w kalkulacjach cenowych w przypadku:

- umowy nr 4030: był głównie spadek cen materiałów hutniczych jaki nastąpił w czasie realizacji kontraktu, w stosunku do cen przyjętych do kalkulacji cenowej, w wyniku czego Spółka poniosła niższy koszt zakupu materiałów na wykonanie przedmiotu umowy o kwotę [...];
- umowy nr 4095: był głównie spadek cen materiałów hutniczych jaki nastąpił w czasie realizacji kontraktu w stosunku do cen przyjętych do kalkulacji cenowej, w wyniku czego Spółka poniosła niższy koszt zakupu materiałów na wykonanie przedmiotu umowy o kwotę [...], a także mniejszy nakład pracy, w wyniku którego to koszt robocizny był niższy o [...] od szacowanego pod ofertę;
- umowy nr 4138: był przede wszystkim spadek cen materiałów hutniczych (stali⁹⁶, blach, prętów) jaki nastąpił w czasie realizacji

⁹³ W umowach 4030 oraz 4095 nie przewidziano prowadzenia takich negocjacji cenowych dotyczących rozszerzenia zakresu rzeczowego.

⁹⁴ Tj. Koszty zużycia materiałów, koszty robocizny i koszty usług obcych.

⁹⁵ W przypadku: 1) umowy nr 4030 kalkulacja kosztów z dnia 14 lipca 2022 r. do oferty cenowej JZR z dnia 25 lipca 2022 r. do postępowania nr 201/INW/22 zakładała łączną sumę kosztów w wysokości [...], a planowany narzut na koszty operacyjne wyniósł [...] natomiast po wykonaniu jej pierwotnego zakresu Spółka osiągnęła przychody w wys. [...], ponosząc łączne koszty realizacji w wysokości [...], co pozwoliło osiągnąć narzut w wys. [...]; 2) umowy nr 4095 kalkulacja kosztów z dnia 30 września 2022 r. do oferty cenowej JZR z dnia 30 września 2022 r. do postępowania nr 331/INW/22 zakładała łączną sumę kosztów w wysokości [...], a planowany narzut na koszty operacyjne wyniósł [...] natomiast po wykonaniu jej pierwotnego zakresu Spółka osiągnęła przychody w wys. [...] ponosząc łącznie koszty realizacji w wysokości [...], co pozwoliło osiągnąć narzut w wys. [...] 3) umowy nr 4138 kalkulacja kosztów do oferty cenowej JZR z dnia 3 stycznia 2023 r. do postępowania nr 419/INW/22 (złożonej drogą email w dniu 12 stycznia 2023 r.) zakładała łączną sumę kosztów w wysokości [...], a planowany narzut na koszty operacyjne wyniósł [...] natomiast po wykonaniu jej pierwotnego zakresu Spółka osiągnęła przychody w wysokości [...], ponosząc łączne koszty realizacji w wysokości [...], co pozwoliło osiągnąć narzut w wysokości [...] 4) umowy nr 4243 kalkulacja kosztów do oferty cenowej JZR cenowej z dnia 6 marca 2023 r. do postępowania nr 037/INW/23 (złożonej w dniu 9 marca 2023 r.) zakładała łączną sumę kosztów w wysokości [...], a planowany narzut na koszty operacyjne wyniósł [...] natomiast po wykonaniu pierwotnego jej zakresu Spółka osiągnęła przychody w wysokości [...], ponosząc łączne koszty realizacji w wysokości [...], co pozwoliło osiągnąć narzut w wysokości [...]

⁹⁶ Przykładowe ceny stali przyjęte do kalkulacji cenowej i ceny jej zakupu: stal S355J2 do #80 mm – cena kalkulacyjna wyniosła [...], natomiast cena zakupu wyniosła [...] (co stanowi [...] zakładanej ceny), stal S355J2 powyżej #80 mm – cena kalkulacyjna wyniosła [...], natomiast cena zakupu wyniosła [...] stal S690 – cena kalkulacyjna wyniosła [...], natomiast cena zakupu wyniosła [...], stal 41Cr4 – cena kalkulacyjna wyniosła [...], natomiast cena zakupu wyniosła [...], stal S355 – cena

kontraktu w stosunku do cen przyjętych do kalkulacji cenowej, sporządzonej pod koniec grudnia 2022 r. oraz zużycie mniejszej ilości materiałów do wykonania [...] nadstawek, której cenę jednostkową w kalkulacji cenowej oszacowano w wysokości [...] podczas gdy koszt zakupu wyniósł [...], co zmniejszyło łączne koszty zużycia materiałów na ich wykonanie o kwotę [...] w stosunku do zakładanych kosztów;

- umowy nr 4243: było m.in. zużycie mniejszej ilości materiału do wykonania całego zakresu umowy z uwagi na uwzględnienie we wszystkich kalkulacjach częściowych dla wykonania remontu [...] sekcji obudowy zmechanizowanej typu FAZOS-JZR-12/38-POz wykonania nowych elementów nie nadających się do remontu, jak również wykonania nowych elementów złącznych i przyłączeniowych zgodnie z podaną specyfikacją techniczną Zleceniodawcy oraz uzyskaniu oszczędności przy zakupie elementów sterowania, których zakup w kalkulacji cenowej oszacowano w kwocie [...], podczas gdy rzeczywisty ich koszt zakupu wyniósł [...].

Dla wszystkich czterech umów współmierność kosztów do przychodów była zachowana ze względu na odpowiednie księgowanie przychodów na koncie 840 *Międzyokresowe Rozliczenia Przychodów*, przy czym w jednym przypadku (umowa nr 4095) to księgowanie odbyło się bez dokumentów źródłowych, tym samym nie odzwierciedlało stanu faktycznego na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego za 2023 r., co szczegółowo zostało opisane niżej w Sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości* w pkt 4.

W analizach porównawczych posiadanych przez Spółkę⁹⁷, oczekiwany poziom narzutów netto ze sprzedaży w realizowanych przez nią transakcjach dla dwóch rodzajów działalności, tj. świadczenia usług remontowych i modernizacyjnych maszyn i urządzeń górniczych oraz produkcji maszyn i części do urządzeń transportowych, określony został w przedziałach międzykwartylowych w sposób następujący:

- a. dla działalności usługowej: na lata 2022-2023 dolny kwartył narzutu netto ze sprzedaży wyniósł [...], mediana [...], a górny kwartył [...], a na lata 2024-2026 dolny kwartył narzutu netto ze sprzedaży wyniósł [...], mediana [...], a górny kwartył [...]
- b. dla działalności produkcyjnej: na lata 2021-2023 dolny kwartył narzutu netto ze sprzedaży wyniósł [...], mediana [...], a górny kwartył [...], a na lata 2024-2026 dolny kwartył narzutu netto ze sprzedaży wyniósł [...], mediana [...], a górny kwartył [...]

kalkulacyjna wyniosła [...], natomiast cena zakupu wyniosła [...], stal 42CrMo4 – cena kalkulacyjna wyniosła [...], natomiast cena zakupu wyniosła [...]

⁹⁷ Tj. 1) *Raportu z analizy rynkowego poziomu narzutu w ramach głównego przedmiotu działalności spółki* (na lata 2022-2023); 2) *Analizy porównawczej - Świadczenie usług remontowych i modernizacyjnych maszyn i urządzeń górniczych* (na lata 2024-2026); 3) *Raportu z analizy rynkowego poziomu narzutu w transakcji produkcji maszyn oraz części do urządzeń transportu* (na lata 2021-2023); 4) *Analizy porównawczej - Produkcja maszyn oraz części do urządzeń transportu* (na lata 2024-2026).

Spółka w poszczególnych latach 2023-2024 w wyniku realizacji pierwotnych zakresów umów zawartych z JSW osiągnęła narzut na kosztach operacyjnych, w całej prowadzonej przez JZR działalności usługowej odpowiednio w wysokości [...], natomiast w działalności produkcyjnej w wysokości [...]. W wyniku rozszerzenia zakresów rzeczowych na mocy zawartych porozumień z JSW i obniżenia zakresów finansowych łączny narzut w całej prowadzonej przez JZR działalności usługowej w latach 2023-2024 wyniósł odpowiednio [...], a w działalności produkcyjnej [...]

Porównując określone w analizach porównawczych przedziały międzykwartylowe, narzutów netto ze sprzedaży z faktycznie uzyskanym narzutem w wyniku realizacji pierwotnych zakresów umów, tylko w działalności produkcyjnej za 2023 r. narzut przekroczył górny kwartyl o [...]. W pozostałych przypadkach, w działalności usługowej za lata 2023-2024 i w działalności produkcyjnej za 2024 r. narzut mieścił się w ww. przedziałach.

Zastępca Dyrektora ds. Produkcji i Remontów JZR wyjaśniając przyczyny rozszerzania zakresów rzeczowych, bez zmiany zakresu finansowego umów o nr 4030, 4095, 4138 i 4243 już po ich wygaśnięciu, podał te same przyczyny wymienione w ww. pismach wysyłanych do kopalń JSW, tj.: (...) *Po przeanalizowaniu spodziewanych rentowności dla realizowanych kontraktów i zleceń bieżących, okazało się, że dla części z nich przewidywane koszty kształtują się na znacząco niższym poziomie finansowym, niż kalkulowano (znajdując się nawet powyżej III kwartyla analiz benchmarkingowych).*

Dalej Zastępca Dyrektora ds. Produkcji i Remontów JZR wyjaśnił, iż mając na uwadze współdziałanie w ramach GK JSW, korzyści jakie Spółka odnotowuje ze współpracy z kopalniami JSW S.A., szczególnie w wyniku stosowania zamówień „in-house”, dotychczasową dobrą współpracę oraz uwzględniając „rynkowość transakcji” zasadnym było skorygowanie planowanej do osiągnięcia marży, która okazała się wyższa od pierwotnie zakładanych założeń kalkulacyjnych. W związku z taką zaistniałą sytuacją dwa sposoby korekty spodziewanych marż, jeden - udzielenie skonta w odpowiedniej wysokości bez zmiany zakresu rzeczowego umowy i drugi - dokonanie rozszerzenia zakresu rzeczowego umowy bez zmiany wymiaru finansowego (co przewidywały zapisy zawarte w umowach z kopalniami) zostały przedstawione i omówione 3 sierpnia 2023 r. w siedzibie JSW S.A. z Zarządem w formie prezentacji. Jak wyjaśnił: *Zaproponowane przez Spółkę rozwiązania (...) zostały przez Zarząd JSW zaakceptowane jako dopuszczalne, przy czym ustalenia co do konkretnego sposobu podejścia miały odbyć się po konsultacji z Biurem Produkcji JSW S.A. na linii kopalnia – JZR. W dniu 4 sierpnia 2023 r. temat został przedstawiony i omówiony w Biurze Produkcji JSW S.A. W/w Biuro wskazało na zasadność wzmocnienia kopalni w dodatkowe materiały eksploatacyjne/dodatkowe wyposażenie.*

Tym sposobem, zdaniem Zastępcy Dyrektora: (...) *dokonywane korekty zapewniały osiągnięcie marż mieszczących się w granicach rynkowych.*

Wyjaśniając, według jakich procedur dokonywano zmian zakresów rzeczowych bez zmiany zakresów finansowych bądź obniżano zakres finansowy kontraktów zrealizowanych na rzecz JSW oraz wskazując ekonomiczny sens podjętych

działań Zastępcy Dyrektora ds. Produkcji i Remontów podał, że Spółka mając świadomość wspólnoty interesów wynikającej z przynależności do Grupy Kapitałowej JSW⁹⁸ realizuje wszystkie swoje działania z uwzględnieniem nadrzędnego interesu grupy kapitałowej. W związku z powyższym (...) *działania polegające na zmniejszeniu zakresu finansowego lub zwiększeniu zakresu rzeczowego umów po ich zakończeniu, tj. w momencie ich finansowego rozliczenia prowadzą do osiągnięcia narzutów kosztów na głównej całej działalności produkcyjno-remontowej mieszczących się w granicach analiz benchmarkingowych z naciskiem na oczekiwany przez głównego właściciela poziom dolnego kwartyła.*

W dalszej części wyjaśnień Zastępcy Dyrektora wskazał, że: *zgodnie z art. 11c ust. 1 ustawy o CIT podmioty powiązane są obowiązane ustalać ceny transferowe na warunkach, które ustaliłyby między sobą podmioty niepowiązane. Zgodnie z interpretacjami organów podatkowych za rynkowy przedział uznaje się wartości międzykwartylowe określone w sporządzanych analizach porównawczych.* Zgodnie z posiadanymi przez Spółkę analizami porównawczymi, które zawierają oczekiwany poziom narzutów w realizowanych przez nią transakcjach dla poszczególnych rodzajów działalności, Spółka analizuje rynkowość transakcji na danego rodzaju działalności oraz kontroluje czy te wartości mieszczą się w przedziałach międzykwartylowych.

Reasumując Zastępcy Dyrektora wyjaśnił, że biorąc pod uwagę powyższe okoliczności, jak również bazując na otrzymanej z JSW S.A. *opinii w sprawie cen transferowych, w tym sposobu dokonywania korekty dochodowości podmiotów powiązanych oraz sposobu interpretacji rynkowego przedziału cen sporządzonej przez KPMG na rzecz JSW S.A.*⁹⁹ *dokonanie korekt cen, w tym poprzez wystawienie faktur korygujących na podstawie przepisów ogólnych ustawy o CIT jest zgodne z przepisami w zakresie zobowiązań publiczno - prawnych Spółki. Brak korekt kontraktów do warunków rynkowych mógłby w przyszłości narazić strony transakcji na ryzyko negatywnych konsekwencji podatkowych. Ponadto mając również na uwadze strukturę właścicielską Jastrzębskich Zakładów Remontowych Sp. z o.o. (JSW S.A. – 60,4%; Skarb Państwa – 39,6%), jak i podmiotu dominującego Grupy Kapitałowej JSW (Skarb Państwa – udział większościowy), działania polegające na zmniejszeniu zakresu finansowego lub zwiększaniu zakresu rzeczowego umów nie powodują szkody na majątku Skarbu Państwa.*

Zastępcy Dyrektora ds. Produkcji i Remontów JZR wyjaśniając, który jego zdaniem wariant korekty marży byłby korzystniejszy dla Spółki, stwierdził, że (...) *Trudno mi odpowiedzieć jednoznacznie ale wariant pierwszy, czyli korekta faktura jest wariantem prostszym, mniej angażującym moce przerobowe Spółki.*

Główna Księgowa Spółki potwierdziła występowanie w 2023 r. przypadków znacznych odchyleń skalkulowanych kosztów do ofert cenowych dla realizacji przedmiotów umów do faktycznie poniesionych kosztów. Na pytanie dlaczego Spółka zwróciła się do kopalni JSW S.A. z propozycją korekty planowanej do osiągnięcia marży w wyniku realizacji dla nich kontraktów poprzez udzielenie

⁹⁸ W tym w szczególności do sentencji przywołanych w preambule Kodeksu Grupy Kapitałowej JSW S.A. w pkt 3 i 4, od 7 do 15 oraz szerzej w art. 3, 19-22 i 29 tego Kodeksu.

⁹⁹ Opinia sporządzona w dniu 18 grudnia 2024 r. (przypis NIK).

skonta w odpowiedniej wysokości bez zmiany zakresu rzeczowego umowy lub poprzez dokonanie rozszerzenia zakresu rzeczowego umowy bez zmiany wymiaru finansowego, odpowiedziała, że: (...) *nie było innej możliwości. Bo aby osiągnąć oczekiwaną marżę na konkretnym kontrakcie wpływ mają dwa czynniki: koszt wytworzenia i przychód, więc zaproponowaliśmy te dwie opcje.*

Odnośnie proponowanych kopalniom JSW wariantów korekty narzutu na kosztach operacyjnych, Główna Księgowa wyjaśniła, że: (...) *Korekta ceny szybciej zamyka temat. Ale nie chcę przesądzać co jest korzystniejsze, bo w przypadku rozszerzenia zakresu rzeczowego bez zmiany zakresu finansowego nie zmienia się wielkość przychodu, który Spółka osiągnęła.* Odnosząc się do korygowania ceny sprzedaży ww. umów realizowanych dla kopalń JSW, Główna Księgowa potwierdziła ich dokonanie i dodała, że: (...) *Były ustalenia na poziomie Zarządów JSW S.A. i JZR, iż w związku z sytuacją finansową Spółki Matki uzasadnionym było ekonomicznie korygowanie faktur sprzedaży.* Wyjaśniając dlaczego korygowano narzut osiągnięty na kontraktach zrealizowanych dla kopalń JSW S.A. po wygaśnięciu umów o nr 4030, 4095, 4138 i 4243, Główna Księgowa stwierdziła, że (...) *oczekiwania JSW w 2024 r. były takie, że „marże” powinny być na poziomie dolnego kwartyla benchmarków. W 2023 r. ze względu na osiągnięcie przez Spółkę wysokich marż (a tak naprawdę narzutów na koszty operacyjne) w związku z sytuacją na rynkach światowych (wybuch wojny na Ukrainie, pandemia COVID) po spotkaniu Zarządów JSW S.A. i JZR zapadła decyzja o rozpoczęciu korekt tych marż, przy czym nie pamiętam, czy określono poziom tych korekt, tj. czy do wysokości mediany czy dolnego kwartyla benchmarków.*

Ówczesny Prezes Zarządu Spółki odnosząc się do kontroli rentowności kontraktów realizowanych przez JZR stwierdził, że odbywało się to dwuetapowo. (...) *Pierwsza kwestia to proces ofertowania. Była w Spółce sformalizowana procedura jak to należy robić tzn. jaka marża powinna być uwzględniona na poszczególnych etapach procedowania umowy. Były takie wnioski na posiedzeniach Zarządu, które przygotowywał Pion techniczny. I to trafiało na Zarząd do akceptacji. Natomiast z żadnej procedury nie wynikało, że musimy taką procedurę ustalić z JSW. My to robiliśmy na własne potrzeby. Druga kwestia związana była (...) z ramami podatkowymi, które muszą być uwzględnione przy rozliczaniu kontraktów. Mam tutaj na myśli dokumentację cen transferowych, która służyła do uniknięcia potencjalnych ryzyk podatkowych przy rozliczaniu kontraktów w ramach GK JSW. Okresowo Dział Controllingu przygotowywał informacje do JSW o osiągniętych marżach na poszczególnych kontraktach i grupie kontraktów. (...) JSW nigdy nie dał nam wytycznych na piśmie w zakresie jak wysokie mają być te marże. Z tego co wiem każda spółka podchodziła w inny sposób do ustalania wysokości marż dla JSW.*

Odnośnie korygowania przez Spółkę osiągniętego narzutu na kosztach operacyjnych w wyniku realizacji kontraktów dla kopalń JSW, Prezes wyjaśnił, że: (...) *Ze względu na osiągnięte lepsze wyniki przez JZR niż przewidywała w 2023 r. i 2024 r., uzgodniono z JSW podejście do korygowania marż. Jak już mieliśmy tą wiedzę, że kontrakty rozliczają się lepiej niż pierwotnie zakładaliśmy, to skonsultowaliśmy się w tym zakresie z członkami Zarządu JSW. Jeżeli dobrze pamiętam było to w sierpniu 2023 r. (...)* Odnośnie proponowania przez Spółkę kopalniom JSW S.A. dwóch wariantów korekty narzutu na kosztach operacyjnych

Prezes wyjaśnił, że z punktu widzenia JZR nie stanowiło to różnicy, ale dla kopalni mogło to mieć znaczenie: (...) *ze względu na budżety w rocznych planach finansowych*. Nie potrafił wskazać, który jego zdaniem wariant korekty byłby korzystniejszy dla Spółki, przy czym dodał, że (...) *Na pewno mniej pracochłonny dla JZR był wariant uwzględniający korektę przychodów*. Natomiast z punktu widzenia interesów GK JSW według mnie korzystniejszy wariant to rozszerzenie zakresu rzeczowego kontraktów bez zmiany zakresu finansowego. *Podkreślam, że ważne są tu zapisy umowy Spółki oraz zapisy Kodeksu GK JSW, który mówi, że JZR powinna kierować się również interesem grupy kapitałowej*.

Ówczesny Zastępca Prezesa Zarządu ds. Ekonomiki i Finansów Spółki odnosząc się do korekt osiągniętego narzutu na kosztach operacyjnych w wyniku realizacji kontraktów dla kopalń JSW stwierdził, że Zarząd podjął taką decyzję, po uzgodnieniach z członkami Zarządu JSW (...) *kierując się zapisami paragrafu czwartego umowy Spółki, zgodnie z którym powinniśmy działać w interesie GK JSW*. *Było to spowodowane tym, że po rozpoczęciu realizacji kontraktów ujawniały się dodatkowe oszczędności na wszystkich (zakupie materiałów, zakupie usług i robociznie), co powodowało że planowana rentowność na kontraktach kształtowałaby się powyżej poziomów rynkowych*. Wyjaśnił również, że proponowano kopalniom dwa warianty korekty osiągniętej marży, ponieważ: (...) *Nie było innej możliwości skorygowania tego*. Jego zdaniem dla Spółki (...) *rozszerzenie zakresu rzeczowego umowy bez zmiany zakresu finansowego był wariantem korzystniejszym*. *Przy założeniu większego obrotu i satysfakcjonującej marży zysku dla Spółki, kwota zysku która pozostawałaby w spółce byłaby większa niż w przypadku modelu wystawiania faktur korygujących*. *Oznacza to, że wskaźnik zwrotu z kapitału, który jest kluczowy dla właścicieli, jest wyższy niż w przypadku pierwszego modelu korekty*.

(akta kontroli tom II str. 168-172, tom. IV str. 738-754, tom VI str. 676-687)

NIK odnosząc się do złożonych wyjaśnień stwierdza, że:

- Spółka nie przedstawiła ekonomicznego uzasadnienia zwiększania zakresu ww. umów bez zmian warunków finansowych, a przepisy odnośnie cen transferowych wskazywały na możliwość zastosowania każdej marży z przedziału międzykwartylowego;
- z przepisów podatkowych dotyczących cen transferowych nie wynikał dla Spółki obowiązek dokonania takich korekt. W oparciu o art. 11n pkt 1 ustawy z dnia 15 lutego 1992 r. o podatku dochodowym od osób prawnych¹⁰⁰ dla transakcji zawieranych z JSW w latach 2022-2023 przysługiwała możliwość skorzystania z przesłanki wyłączenia obowiązku sporządzania dokumentacji cen transferowych. Co więcej, zwiększanie zakresu rzeczowego zawartych umów poprzez zawieranie porozumień bez zmiany zakresu finansowego nie było przedmiotem analiz/opinii w zakresie polityki cen transferowych funkcjonującej w GK JSW oraz ujmowania takich transakcji w księgach rachunkowych, zarówno po stronie wykonawcy, jak

¹⁰⁰ Dz.U. z 2025 r. poz. 278 ze zm., dalej: *ustawa o CIT*.

i odbiorcy. W GK JSW nie został również wypracowany model zmniejszania marży na kontraktach poprzez zawieranie porozumień zwiększających zakres rzeczowy kontraktu. Prezes JSW S.A. wskazał, iż ww. porozumienia procedowane były wyłącznie w ramach kompetencji pełnomocników Zarządu JSW S.A. w poszczególnych Zakładach Górniczych JSW S.A i nie były przedmiotem obrad Zarządu JSW S.A;

- dokonanie korekt w 2024 r. w odniesieniu do kontraktów, których całość przychodu w ujęciu podatkowym osiągnięto w 2023 r., nie zmniejszała osiągniętego narzutu na danym kontrakcie w roku podatkowym 2023;
- zgodnie z postanowieniami §9 rozporządzenia Ministra Finansów z dnia 21 grudnia 2018 r. w sprawie cen transferowych w zakresie podatku dochodowego od osób prawnych¹⁰¹, osiągnięte narzuty (odbiegające od cen rynkowych, a więc poniżej dolnego bądź powyżej górnego kwartyła) mogły być kompensowane pomiędzy innymi transakcjami, a także mogły być kompensowane w okresie trzech lat. Dodatkowo w korespondencji prowadzonej z JSW S.A. w 2023 r. odnośnie osiągnięcia wyższego niż pierwotnie planowany narzutu, Spółka nie wskazywała na taką argumentację, tylko m.in. na *korzyści jakie Spółka odnotowuje ze współpracy z kopalniami JSW, szczególnie w wyniku stosowania zamówień „in-house” oraz dotychczasową dobrą współpracę*;
- brak określenia wartości dodatkowego wyposażenia stanowiącego przedmiot ww. porozumień uniemożliwiał odbiorcy możliwość wyceny odebranego sprzętu celem ujęcia go w księgach rachunkowych;
- skoro Spółka na potrzeby wykazania rynkowości transakcji z JSW sporządzała analizy porównawcze, to w wyniku zmian otoczenia ekonomicznego w stopniu znacznie wpływającym na sporządzaną analizę, tj. zmian cen surowców, mogła skorzystać z możliwości zaktualizowania tych analiz¹⁰².

Ponadto, w ocenie NIK, podkreślenia wymaga fakt, iż JZR nie był Spółką należącą do grupy spółek w rozumieniu art. 4 §1 pkt 5¹ Ksh i nadrzędnym interesem winien być interes JZR. Obowiązek działania na korzyść spółki kapitałowej, spoczywający na członkach jej organów (w tym Zarządu Spółki), to fundamentalna zasada prawa handlowego. Oznacza ona, że członkowie m.in. zarządu, powinni podejmować decyzje i działania, które służą dobru spółki, a nie interesom osób trzecich (np. JSW S.A.). Zgodnie z kodeksem GK JSW Spółka winna działać w interesie grupy kapitałowej, a więc także w swoim interesie jako uczestnika tej grupy, a nie tylko samej JSW S.A. Z postanowień tego kodeksu wynika również zakaz podejmowania takich działań, które świadomie krzywdziłyby mniejszościowego udziałowca. NIK zauważa ponadto, że gdyby nawet spełnione były przesłanki związane z utworzeniem grupy spółek w rozumieniu przepisów Ksh, to w tym zakresie takie działanie uznane byłoby za

¹⁰¹ Dz.U. z 2023 r. poz. 1129.

¹⁰² Zgodnie z art. 11r ustawy o CIT analiza porównawcza oraz analiza zgodności podlegają aktualizacji nie rzadziej niż co 3 lata, chyba że zmiana otoczenia ekonomicznego w stopniu znacznie wpływającym na sporządzoną analizę uzasadnia dokonanie aktualizacji w roku zaistnienia tej zmiany.

niezgodne z art. 21¹ § 1 Ksh. Zgodnie z tym przepisem to Spółka dominująca oraz spółka zależna, które uczestniczą w grupie spółek, kierują się obok interesu spółki interesem grupy spółek, o ile nie zmierza to do pokrzywdzenia wierzycieli lub wspólników mniejszościowych albo akcjonariuszy mniejszościowych spółki zależnej. Wprawdzie art. 21² Ksh przewiduje możliwość kształtowania stosunków między podmiotami powiązanymi w oparciu o wytyczne Spółki dominującej poprzez polecenie wiążące, które może powodować szkodę dla spółki zależnej, jednak taka możliwość przewidziana jest jedynie dla grupy spółek w rozumieniu przepisów Ksh.

Reasumując, takie działanie, w ocenie NIK, mimo iż było korzystne z punktu widzenia JSW S.A., było działaniem niegospodarnym i niekorzystnym dla Spółki, bowiem zmniejszyło osiągnięty na tych kontraktach zysk JZR o co najmniej 30 897 303,26 zł, a tym samym było działaniem na szkodę jednego z mniejszościowych udziałowców (Skarbu Państwa) poprzez mniejszą wysokość potencjalnej dywidendy.

3. Zaniżenie przychodów w sprawozdaniu finansowym Spółki za 2023 r. osiągniętych w wyniku realizacji umowy nr 4095 w kwocie 10 708 620,34 zł w związku z błędnym zakwalifikowaniem tych przychodów na koncie 840 *Międzyokresowe Rozliczenia Przychodów*, które powinny być bezpośrednio zaksięgowane na koncie 700-01 *Przychody* w bieżącym okresie rozliczeniowym roku 2023. Zgodnie z art. 41 ust. 1 pkt 1 i 2 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości¹⁰³ rozliczenia międzyokresowe przychodów, dokonywane z zachowaniem zasady ostrożności, obejmują w szczególności równowartość otrzymanych lub należnych od kontrahentów środków z tytułu świadczeń, których wykonanie nastąpi w następnych okresach sprawozdawczych oraz środki pieniężne otrzymane na sfinansowanie nabycia lub wytworzenia środków trwałych, w tym także środków trwałych w budowie oraz prac rozwojowych, jeżeli stosownie do innych ustaw nie zwiększają one kapitałów (funduszy) własnych.

Spółka w trakcie realizacji ww. umowy¹⁰⁴ i po przekazaniu jej przedmiotu w dniu 29 września 2023 r. wystawiła na rzecz JSW KWK *Pniówek* cztery faktury sprzedaży o nr SU23/000573, SU23/001444, SU23/002409 i SU23/002685 odpowiednio w dniach: 20 marca, 5 czerwca, 4 września i 2 października 2023 r. na łączną kwotę netto 51 071 652,00 zł, co było zgodne z wartością wynikającą z zawartej umowy. Wszystkie faktury zostały opłacone w wyznaczonym terminie, w tym płatność za ostatnią fakturę wpłynęła na konto Spółki 4 grudnia 2023 r. W dniu 31 grudnia 2023 r. w księgach rachunkowych Spółki dla ww. umowy zmniejszono wartość osiągniętych przychodów dokonując księgowania w wysokości 10 708 620,34 zł po stronie Wn konta 700-01 *Przychodów* oraz po stronie Ma konta 840 *Międzyokresowe Rozliczenia Przychodów*, wykazując tym

¹⁰³ Dz.U. z 2023 r. poz. 120 ze zm.

¹⁰⁴ Termin realizacji zgodnie ustalono na dzień 30 września 2023 r.

samym w sprawozdaniu finansowym za 2023 r. przychody osiągnięte na ww. kontrakcie w kwocie 39 737 062,42 zł¹⁰⁵.

Księgi rachunkowe Spółki za 2023 r. w systemie finansowym zostały zamknięte z datą 14 marca 2024 r.

W dniach 19 sierpnia 2024 r. i 17 stycznia 2025 r. do umowy nr 4095 Spółka podpisała odpowiednio porozumienie oraz aneks do tego porozumienia, rozszerzając jej rzeczowy zakres bez zmiany zakresu finansowego, co opisano w pkt 2 lit. e w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

Zgodnie z pkt 21.1. Dokumentacji Przyjętych Zasad (Polityki) Rachunkowości, Spółka w zakresie określania przychodów z umów z klientami stosowała zasady MSSF 15 z uwzględnieniem pięciostopniowego modelu rozpoznawania przychodu, tj.: (1) Identyfikacja umowy, (2) Identyfikacja zobowiązań do wykonania świadczenia, (3) Ustalenie ceny transakcyjnej, (4) Alokacja ceny transakcyjnej do poszczególnych zobowiązań do wykonania świadczenia i (5) Ujęcie przychodów w momencie spełnienia zobowiązania do wykonania świadczenia¹⁰⁶. W przypadku większości umów Spółka przyjęła, że przenosi kontrolę nad dobrem lub usługą w miarę upływu czasu. W związku z powyższym, Spółka ujmując przychody w miarę upływu czasu dokonywała pomiaru całkowitego stopnia spełnienia zobowiązania do wykonania świadczenia¹⁰⁷, a przychody miały być ujmowane według metody opartej na nakładach¹⁰⁸.

Skutkiem braku wykazania w sprawozdaniu finansowym za 2023 r. kwoty osiągniętych przychodów w wysokości 50 445 682,76 zł w wyniku realizacji całego przedmiotu umowy nr 4095 w dniu 23 września 2023 r. było zniekształcenie wyniku finansowego w bieżącym okresie i nieprawidłowe prezentowanie przychodów w bilansie, co doprowadziło do tego, iż dane w księgach rachunkowych nie odzwierciedlały rzeczywistej sytuacji finansowej jednostki.

Główna Księgowa potwierdziła, że 31 grudnia 2023 r. pomimo wystawienia na rzecz Zleceniodawcy faktur sprzedaży uwzględniających całe wynagrodzenie w wysokości 51 071 562,00 zł w 2023 r. (...) *Spółka dokonała księgowania w wysokości 10 708 620,34 zł po stronie Wn przychodów konta 700-01 oraz po stronie Ma konta 840 w Międzyokresowe Rozliczenia Przychodów w celu zachowania współmierności przychodów i kosztów. Następnie w roku 2024 ze względu na fakt, że kontrakt nie był jeszcze zakończony/rozliczony, kwota ta była ewidencjonowana na*

¹⁰⁵ W sprawozdaniu finansowym za 2022 r. Spółka wykazała przychody w wyniku realizacji umowy nr 4095 w wysokości 625 969,24 zł.

¹⁰⁶ Spółka ujmowała przychody w momencie spełnienia lub w trakcie spełnienia zobowiązania do wykonania świadczenia poprzez przekazanie przyrzeczonego dobra lub usługi (tj. składnika aktywów) klientowi. Przekazanie składnika aktywów następowało w momencie, gdy klient uzyskiwał kontrolę nad składnikiem aktywów. Ustalenie czy Spółka ujmuje przychody w miarę upływu czasu, czy w określonym momencie następowało w chwili zawarcia umowy.

¹⁰⁷ Oznacza ujęcie przychodu proporcjonalnie do zrealizowanej części umownego zobligowania.

¹⁰⁸ Wybór metody pomiaru stopnia spełnienia zobowiązania na nakładach oznacza, że przychody będą ujmowane z uwzględnieniem działań jednostki lub ponoszonych przez nią nakładów przy realizacji świadczenia w stosunku do całkowitych oczekiwanych nakładów (odpowiednio działań) koniecznych do wypełnienia zobowiązania do wykonania świadczenia.

koncie 840 - MRP w korespondencji z kontem 700-01 w ciągu całego roku 2024, przy czym ta wartość ulegała zmianie w związku z realizacją kontraktu oraz ponoszeniem kosztów i ostatecznie na koniec 2024 r. wartość wynosiła 8 729 591,25 zł.

Główna Księgowa wyjaśniła, że ww. księgowania dokonała na podstawie przekazanego przez Dział TPR zestawienia dotyczącego kontraktów długoterminowych pn. „Raport za miesiąc GRUDZIEŃ 2023 r.”, w którym stopień realizacji umowy o nr 4095 został określony na poziomie 79%, wskazując go poprzez zaznaczenie kolorem żółtym jako kontrakt zrealizowany. Dodała, że (...) *W związku z przyjętymi w Spółce zasadami działu techniczne przekazują po każdym zakończonym miesiącu zestawienie otwartych/realizowanych kontraktów wraz z podaniem niezbędnych informacji, które są konieczne do prawidłowego ujęcia kwoty przychodów na danym kontrakcie.*

(akta kontroli tom I str. 497-523, tom V str. 421-501, 772-779, tom VII str. 1-4, 9-13, 29, 73-75)

Zdaniem NIK, Spółka nie posiadając na koniec 31 grudnia 2023 r. żadnych ustaleń dotyczących wysokości korekty dochodowości umowy nr 4095 oraz zamykając księgi za rok 2023 w systemie finansowym 14 marca 2024 r., nie miała podstaw do określenia tego kontraktu jako nierozliczonego i tym samym niewykazania całości przychodów osiągniętych na tym kontrakcie w latach 2022-2023. Sama zapowiedź korekty osiągniętych „marż” na kontraktach zawartych z JSW KWK *Pniówek*, skierowana do kopalni w sierpniu 2023 r. nie stanowiła potwierdzenia zawarcia operacji gospodarczej i tym samym dane w księgach rachunkowych nie odzwierciedlały rzeczywistej sytuacji finansowej jednostki.

IV. Uwagi

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, zwraca uwagę na potrzebę:

Uwagi	1. Zapewnienia wystawiania faktur korygujących na podstawie dokumentacji, stanowiącej podstawę dokonania korekty.2. Dokonywania korekt zastosowanych marż na kosztach operacyjnych w oparciu o przejrzyste kryteria oceny gospodarności dla Spółki.3. Zapewnienia ujmowania w księgach rachunkowych spółki operacji gospodarczych mających wpływ na wynik finansowy okresu, którego dotyczą.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne sporządzono w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK, kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje *prawo zgłoszenia* na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do Dyrektora Delegatury NIK w Katowicach. Prawo

zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania
uwag

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK, należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Katowice, dnia 29 sierpnia 2025 r.

Kontrolerzy

Monika Bukowiec

Gł. specjalista kontroli państwowej

/-/

Mieczysław Handzel

Gł. specjalista kontroli państwowej

/-/

26.01.2026 r.
zmian w Wystąpieniu
pokontrolnym dokonał
Marcin Wesoły
p.o. Dyrektor
Śląskiej Delegatury NIK
w Katowicach
/podpisano elektronicznie/